

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 28 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy óra 2 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 16 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy óra 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.

TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.

TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Csütörtök, november 15.

Megtörttek az angol támadások.

(Bukarestet bombáztuk. — Helytálltak a
bolgár csapatok.)

Berlin, november 15. (Hivatalos.) A
nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati haretér:

*Rupprecht bajor trónörökös vezértá-
bornagy arcvonala:*

A Sommetól északra a csata to-
vább tart. A reggeltől éjjelig tartó
viaskodás a november 14-ikét is a
nagy harci napok közé helyezte. Az
angolok abban a reményben, hogy a
kezdetben elért sikereiket kihasznál-
hatják, újból nagy tömegekkel támad-
tak az Ancretól északra és azután
több ízben Le Sars és Goudecourt
között. Bár sikerült Beaucourt falut
elfoglalniok, a széles támadási arcvon-
al minden más pontján nagy vesztesé-
gükkel tört meg a támadás ereje álla-
saink előtt. Az ellenség rohamának
elhárításánál különösen kitűnt a mag-
deburgi 66. számú gyalogezred, a ba-
deni 169. számú gyalogezred, vala-
mint a 4. gyaloghadosztály ezredei.
A franciák nagy erők latbavetésével
St. Pierrevast erdő elfoglalására töre-
kedtek. Támadásaik teljes kudarccal,
veres vereséggel végződtek.

Keleti haretér:

*Lipót bajor herceg vezértábornagy
hadcsoportja:*

A Narajowka keleti partján Kras-
nolesietől nyugatra rövid idővel ez-
előtt elfoglalt állások ellen bősor
támadások történtek, amelyeket mind
visszavertünk, egy helyen ellentáma-
dással.

Károly főherceg vezérezredes arcvonala:

Erdély keleti arcvonalán csak cse-
kély harci tevékenység folyt. A ránk
nézve eredményes erdei és hegyi
harcokban, amelyek az Oláhországba
vezető utak mentén folynak, a románok
tegnap foglyokban 23 tisztet,
1800 főnyi legénységet, zsákmányban
pedig 4 ágyut, több gépfegyvert ve-
szítettek.

Balkán haretér:

Mackensen vezértábornagy hadcsoportja:

A helyzet nem változott. Bukarest
várát repülőink bombázták.

Ifjuság nélkül.

Minden nemzet reménye, álmainak
letéteményese: ifjusága! Amilyen ez
az ifjuság: olyan lesz a nemzet jö-
vője. Az ifjuság: ígéret, mely csak
annyit vált be, amennyi szépség és
erő szunnyad a lelkében; virág az
ifjuság, melyet gyümölcsös a — ne-
velés érlel.

Ezért örökös anyyira minden
nemzet az iskolája fölött. A szemé-
fénye, becézett kincse, drága gondja
minden erős nemzetnek, az iskolája.
Németországban nincs fontosabb köz-
ügy az iskolánál s Bismarck büszkén
mondta egykor, hogy a német-fran-
cia háborút „az — iskolamesterek
nyerték meg.”

A központi hatalmak ma is ennek
az elvnek a követői. A háboru leg-
viharzóbb napjaiban sem engedték
hosszasabban szünetelni iskoláikat. A
népiskolától kezdve az egyetemig
minden ajtónak meg kellett nyílnia
az ifjuság előtt, nehogy meggyöngül-
jön az a fundamentum, amelyen a
nemzet jövője épül.

S most azt a hírt közli a svájci
sajtó, hogy Oláhországban „ebben az
évben nem nyitják meg az iskolákat
és az egyetemeiket!” Az erkölcsi vere-
ségnek olyan nyílt bevállása az, ami-
lyenre nem volt még példa a hosszú
háboru alatt. Ennek a balkáni korcs
nemzetnek ma nincs ifjusága. És
hosszu időn át nem is lesz. Vagy it-
juság-e az, a fogalom ideális értelmé-
ben, amely egy évig, talán tovább
nem látott iskolát? Milyen lélek lesz
abból a lélekből, amelyet nem for-
mált művészi kéz, s milyen fa válik
abból a cserjéből, melyet nem nyese-
get meg a hozzáértő kertész keze?

„Lesz-e gyümölcs a fán, melynek
nincs virága?” Oláhország lemondott
a jövőjéről, midőn lemondott fia
neveléséről. Vadon nőtt erdő bozótos
irtatlan rengetegje lesz ebből az ifju-
ságból, melyben megbukhatik a du-
vad: az elszabadult indulatok fene-
vadja, de amelyben nem nyulik su-
dárára: egyenes lelkűvé egyetlen cser-
je sem, hogy idők multán üdítő és
tápláló gyümölcsöt hozzon.

Hit, erkölcs, tudás s a nevelés
számtalan gyönyörű eredménye nél-
kül mi lehet egy nemzet ifjuságából?
Hitehagyott renegát, erkölcstelen ké-
jenc és tudatlan paraszt. S milyen
lesz egy ilyen nemzet karaktere?

Vagy ennek a népnek a jellemén
már ez a szégyen sem változtat sem-
mit?!

Macedóniai hadszíntér:

A monasztiri sikszágon intézett he-
ves francia támadásokkal szemben a
bolgár csapatok, köztük őfelségének,
a császárnak „Balkanski“ ezrede ren-
dületlenül helyt állott. A Cserna-haj-
lásban sikerült az ellenségnek né-
hány magaslatot elfoglalnia. Abból a
célből, hogy a völgyben fekvő álla-
sok ellen az oldaltámadást kikerül-
jük, védővonalunkat ott visszahe-
lyeztük. Ludendorff, első főszállás-
mester. (A miniszterelnökség sajtóosz-
tálya.)

Oláhországban sikeresen folytatjuk a harcot.

(1823 fogoly, négy ágyu a zsák-
mány. — Görznel támadtunk.)

Budapest, november 15. (Hivatalos.) A
főhadiszállás jelenti:

Keleti haretér:

*Károly főherceg vezérezredes had-
sereg arcvonala:*

Eszak-Oláhországban sikeresen foj-
tattuk a harcot. Az oláhok 23 tisztet,
1800 főnyi legénységet, négy ágyut
vesztettek. A keleti határterületen és
a hó borította Erdős-Kárpátokban
nincs különös esemény.

*Lipót bajor herceg vezértábornagy
hadseregének arcvonala:*

A császári és királyi haderőnél
nincs különös esemény.

Olasz haretér:

A helyzet változatlan. Görztől ke-
letre csapataink elfoglaltak egy olasz
árkot, öt tisztet és 475 főnyi legénysé-
get elfogtak, hét gépfegyvert zsákma-
nyoltak.

Délkeleti haretér:

Nincs ujság. Hófer altábornagy, a
vezérkari főnök helyettese. (Miniszter-
elnökség sajtóosztálya.)

Tengeri események:

November 14-én a kora reggeli
órákban egyik repülőrajunk igen si-
került bombatámadást intézett a ron-
chini, a vermeglianoi és a doberdói
ellenséges állások ellen. Egy ellen-
séges szárazföldi repülőgépet, amely
megtámadta repülőrajunkat, elűztünk.
Flottaparancsnokság.

Királyi lecke Aradon.

(Legendák Németh József mellőzéséről.)

— Az Aradi Közlöny munkatársától. —

Németh Józsefről, az elhunyt temesvári felszentelt püspök életéből a következő érdekes eseményeket írja meg egy újságíró:

A szabadságharc a temesvári szeminárium-ban érte Németh Józsefet, mint kispapot. Levette a reverendát, elment közhonvédnek s a legvéresebb csatákban tüntette ki magát. Az abszolutizmus idején ő is a proskribáltak közé került, az osztrák kormány kerestette, de, hogy az egyház szolgálai kegyelmet kaptak, visszatért a szemináriumba s 1864-ben pappá szentelték. Innen kezdve indult meg karrierje, mindig a csanádi egyházmegyében maradt, soha el sem távozott Temesvárról, a székhelyről. Egyszer, püspöki cerimonárius korában, már ki volt nevezve Csanádpalotára plébánosnak, de meggondolta magát, nem fogadta el a stallumot.

Bonnaz Sándor püspök két új kanonoki méltóságot szervezett. (Alexandrinus-kanonokoknak hívják őket.) Ezek a legalsó fokon vannak, javadalmazásuk sokkal szerényebb, mint közepes falvak plébánosának jövedelme, mert csak az alapítványok kamatait élvezik. Németh József 1871-ben lett alapítványi kanonok s mint ilyen, szentelte őt püspökké Bonnáz, aki rendkívül nagyra becsülte értékeit. Messzemenő tervei voltak vele, ezeket azonban megakasztották a későbbi körülmények. Martinszky József nagyprépost halála után Bonnáz Németh Józsefet nevezte ki nagypréposttá. Az utolsó helyről így került mindenkit megelőzve az elsőre a kanonokok sorában, ami azóta sem történt meg senkivel. Püspök lehet bárki egyszerű áldozópapból is, de a kanonoki sorrendet szigorúan szokták betartani.

Türelmetlenebbül senkinél sem várta a közvélemény, hogy megyéspüspök legyen, mint Németh Józsefnél. Még sem lett soha az. Altalában azt hitték, hogy negyvennyolcas szereplése az akadály, hogy mint közhonvéd exponálta magát a nemzeti ügy mellett. Nem ez volt a baj. Másoknál is elfeledték, miért lett volna ő kivétel.

Sokkal nagyobb száka volt Tisza Kálmán szemében Németh József ellenzéki érzése. Mint vikárius generális nem törődött vele, hogy az egyházmegye papsága nem a kormányjelöltet támogatja, sőt sokszor ellene működik. Szóltak is neki, intézkedésekre akarták rábírni, de a püspök kijelentette, hogy senkit politikai meggyőzésében nem akadályoz. Papjaival sem teheti ezt.

Ezért meg kellett a főpapot büntetni.

A nyolcvanas évek elején meglátogatta a király Aradot, a terv szerint Haynald kalocsai érseknek kellett volna a papok küldöttségét élje vezetni. Az utolsó pillanatban megköszönték az érsek szolgálatát s úgy intézkedtek, hogy Németh József püspök jusson a király elé.

— Szívesen fogadom a katolikus papság hódolatát, — mondotta üdvözlő szavaira őfelsége, — ha a politikai élet hullámaintól távol tartja magát.

Mikor egy királyi leckeztet, akkor sulya van minden szónak. Gyöngéd, finom árnyalatokkal — amiket a polgári élet használatában észre sem vesznek — karriereket lehet tönkre tenni, szép kezdeteket befejezni.

Ettől kezdve Németh József sorsa is el volt intézve, megpecsételtetett, hogy egyházmegye élére sosem kerülhet. Bonnáz után Lessewilly következt, majd Csernoch János.

Ebben az időben föllobbant még egyszer a reménykedés. Apponyi Albert gróf volt a vallás- és közoktatásügyi miniszter, akinek egy állítólagos mondását szelvében-hosszában kolportáltak.

— Ha csak egy napra is, de kineveztem püspököknek.

Az „egy nap“ arra vonatkozott, hogy Németh akkoriban betegeskedett, közben-közben már a halálát várták, — hát azt az utolsó kis időt szerették volna egy hosszú élet alkonyán megaranyozni. Az ország egyik leghatalmasabb zászlósurára is latba vetette minden befolyását az ellenzéki érzelmű püspökökért; — mégsem sikerült. Apponyi Albert is gyöngye volt idegen befolyásokkal, főleg Csernoch-hal szemben. Németh József vaskoronarendet kapott.

Ettől kezdve egész csendes ember lett s ha volt is reménye, amiről soha senkinek nem nyilatkozott, — eltemette örökre mindet. Az utolsó két évet gyöngékedve élte le.

Vagyont nem hagyott hátra. Szegényen ment a másvilágra, ahogyan született. A nyáron, mikor Wittenberger Antal kanonokot szerencsétlen elhatározásra bírta nem sikerült gazdálkodása s az egyházmegyei vagyont kár fenyegette, — Németh püspök mindenét odaadta pótlásnak.

Szabad a zsemlesítés.

(A kormány új rendelete.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Tudvalevőleg egy évvel ezelőtt azzal az indokolással tiltotta el a kormány a péksütemények készítését, hogy takarékoskodni kell a finom fehér liszttel, ez pedig csak a zsemle és a kifli eltöltésével érhető el. Ez időtől fogva vége volt a gunyolódásnak: nem vittek az emberek a kávéházba mikroszkópot, hogy annak segítségével fedezzék fel a tálcán az apró pék-kifliket, nem tévesztették össze a vizes-zsemlyét a tarhonyával, mert tilos volt a péksütemények készítése. A miniszterium csupán a hadikórházak számára engedte meg a kifli és zsemle sütését.

A kormány azonban most már belátta, hogy a közélet javítására szánt ez az intézkedése is, mint oly sok más rendelkezése, célt tévesztett. Hiába tiltották el a péksüteményeket, abból semmi haszna sem lett a fogyasztó polgárságnak, mert hiszen aki hozzászokott a fehér lisztből készült zsemléhez, az megengedhette magának, hogy nullás lisztből süített kenyeret aprítson a kávéjába. Az abnormálisan nagy spórolásnak az lett a következménye, hogy most aránytalanul sok nullás és főzöliszt áll a közönség rendelkezésére, míg ellenben kenyérliszt kevesebb van, mint remélni lehetett volna. Kenyérliszt helyett például Aradon is nullás és főzöliszettel boldogítják a szegény polgárságot, amely így kénytelen száz-két filléres lisztből készült kenyeret enni.

Megbízható helyről szerzett értesülésünk szerint a kormány arra a merész elhatározásra jutott, hogy rövid idő múlva ismét megengedi a zsemle és kifli készítését és a nyilvános helyeken való fogyasztását is. A péksütemények darabja hat fillér lesz és így remélhető, hogy hamarosan kivonódnak a forgalomból a fantasztikus külsejű és merész elnevezésű cukrászsütemények, amelyeknek készítéséhez nagy

mennyiségű cukrot pancsoltak el azok, akik ennek a gyomrot mérgező kotyvaléknak előállításával foglalkoznak és ezekből nagy vagyont gyűjtenek.

A kormány rendelete rövid idő múlva napvilágot lát és így hamarosan az aradi kávéházakban is megjelennek a péksütemények. Ez az intézkedés véget fog vetni a kávéházi kenyéruzsorának is, mert egyetlen kávéházban még a legtúkrösebb, a legesillogóbb lokalitásban sem szabad hat fillérnél többet kérni egy darab péksüteményért. Rövid idő múlva tehát lesz már kifli és zsemle, most már csak tejeskávét kell hozzá szerezni.

Elelmes Beszterce városa.

(Mással fizetési a drága húst.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Eszak-Magyarország nem épen bőségben élő városai irigy szemekkel néznek a gazdag Bácska boldog tájai felé. A nagy bővelkedések eldorádója az ő szemükben a Duna—Tisza köze. Ebben a szent meggyőződésben élt Besztercebánya városa is és egy szép napon úgy határozott, hogy leküldi embereit Bácskába, vegyenek húst a szűkölködő besztercebányai polgároknak.

A város két tisztviselője el is ment Szabadkára, hogy bevásárlásokat eszközöljön. Ennek a vásárlásnak érdekes és komplikált történetét mondja el az alábbi riport:

Besztercebányán nagy a husszükség, sok a katonaság, nagy kórházai vannak, a város husszükséglete ötven százalékkal emelkedett, ezzel szemben a készlet száz százalékkal csökkent. A város elküldte két tisztviselőjét: Bart Kálmánt és Gál Lajost, hogy vásároljanak, amennyit bírnak.

A két tisztviselő elment Szabadkára és neki is látott a vásárlásnak, azonban megbízatásuk olyképp szölván, hogy kilogrammonként csak 6 korona 80 fillér maximális áron vásárolhatnak sertéshúst, munkájuk csakhamar megakadt, mert kilenc koronán alul sertéshushoz semmiképp sem juthattak. Érintkezésbe léptek a város polgármesterével Csesznák Gyulával, aki hamarosan átlátta a helyzetet, megengedte a tisztviselőinek, hogy Szabadkán a maximális áron felül vásárolhassanak és evégből megfelelő pénzüsszegeket bocsátott rendelkezésükre.

A tisztviselők vásároltak, a sertéseket be-wagonirozták, vitték fel Besztercebányára, ahol azután kilogrammonként 6 korona 80 fillérért bárki kaphatott belőle. Hogy azután a maximális ár és a kifizetett összegek közötti differencia megtérüljön, Besztercebánya város főügyésze dr. Rippey Ede keresetet indított Faltum Antal szabadka—tompai lakos ellen 2347 kilogram sertéshusnak a maximális ár és a kifizetett vásárlási ár: 9 korona differencia erejéig: ami 4405 korona 50 fillért tesz ki; hasonló címen Kovács Antal szabadkai lakos ellen 831 kilogram sertéshus vásárlási ára és a maximális ár közötti differencia 1828 korona 20 fillér erejéig: Patócskai György szabadkai lakos ellen ugyancsak e címen 2603 kilogramnak 5726 korona 60 fillért kitevő túlfizetése erejéig.

A kereset már meg is érkezett a szabadkai kir. törvényszékhez. Besztercebányán pedig olcsóbban eszik a szabadkai húst, — mint Szabadkán. Besztercebánya város előlegezte a differenciát s az ő éhes és szegény polgárai olyan áron jutnak a hushoz, amit megfizetni mégis csak akceptábilis.

Anglia nem ismeri el a béke közelségét.

(Válasz a fekete listák miatt küldött amerikai jegyzékre.)

— Távirati tudósítás. —

A Reuter ügynökség jelenti: Amerikában a fekete listák ügyében Angliához intézett jegyzékére Edvard Grey külügyminiszter hosszabb válaszjegyzéket küldött, melyben kifejtette, hogy az angol kormánynak törvényben biztosított joga saját alattvalóit eltüntetni bizonyos személyekkel és az ellenséges államok alattvalóival üzött kereskedelemről. Ezzel nem akarják a semleges kereskedelmét érinteni, vagy megbénítani. Szükségesnek látják azonban például az angol szénszállítást eltüntetni olyanoknak, akik az ellenséges államoknak szállítanak. *Feleslegesnek tartja az intézkedést arra megjegyzésre, hogy a háború vége már közeledik. Kilejti hogy szeretné ha a helyzet ilyen volna. Bár a szövetségesek katonai helyzete most jelentécezen megjavult, még hosszú harcok állanak előttük, ami arra kényszeríti a szövetségeseket, hogy az ellenség legyőzésére minden jogos eszközt felhasználjanak. Noha a hadviselők jogainak érvényesítése sok kényelmetlenséget okozna a semlegeseknek, mégsem hasonlíthatók ezek a kényelmetlenségek össze azokkal a veszteségekkel, amik az emberiséget érik akkor, ha a háborút csak egy héttel is meghosszabbítják. Hosszasan szól ezután a jegyzék a buvárható harcáról amikor figyelmeztetés nélkül súlyosítottak el hajókat, mellyel száz és száz emberéletet pusztítottak el. Hangoztatja a jegyzék azt is, hogy a szállítóeszközök ellenőrzésével nem korlátozzák a világ kereskedelmét. Ezt nem is akarják. Végül a válaszjegyzék reméli, hogy a fejtegetések és felvilágosítás eloszlatják az Unió téves néteit és megszüntetik a gyanúsításait.*

A Politikának jelentik Londonból: Cardiffban a szombaton és vasárnap tartott és a végén szétgrasztott békekonferencia előtt a városházán a tengerészek egyesülete által egybehívott nyilvános gyűlés volt, amelyben kimondták, hogy a konferencia megtartása Cardiff szégyene

lenne. A békegyűlés szétgrasztása után határozatot fogadtak el, melyben felszólították a kormányt, hogy használjon fel minden nemzeti erőt a háború könyörtelen továbbvezetésére.

A kormány a cardiffi kerület második békegyűlését, mivel az elsőn zavargások történtek, betiltotta.

Hadiuzsonna napja.

(Az első tejnélküli kávéházi nap.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Nincs zavartalan öröm a világon, — mondta az Aradi Közlöny tudósítójának ma délután egy megrögzött kávéház látogató. — Nem elég, hogy rég időtől fogva hiányos az ebédem s elfüstölöm a vacsorám, újabban elvették tőlünk kávéházi emberektől legnagyobb gyönyörűségünket, az uzsonnakávé. A polgármester ur a tejhány miatt, vagy más városok példáját követve, kiadta ezt a gyilkos rendeletet, mely nem egy férfiu, de minden bizonytalanság több asszony lelkét keserítette el a mai délután. Ma volt tudniillik az első kávé nélküli kávéházi uzsonna. Hiszen meg fogjuk szokni ezt is, amint megszoktuk a háború alatt ennél sokkal nehezebben elviselhető dolgokat is, de hogy az első nap kellemetlenségei simán röptültek volna el a kávéházi emberek felett, azt épenséggel nem állíthatjuk.

A meglepetések már délután kezdődtek. A társaságok, az együtt ülők, a különböző becéző nevekkkel egymást elkeresztelt játékos felnőttek, a cimbi, a bubuk és az abkák asztaltársasága, ezek a csupa hieroglif nevekkkel ékeskedő társaságok tagjai vidám kedvvel állítottak be a kávéházba.

Harsányan hangzott minden oldalon:

— Pincér a kapucineremet!

Egy-egy ravasz és benfentes újságolvasó nézte sunyin ezt a gondatlan kiáltozást s már jóelőre sejtette, hogy mi következik. A pincérek egyéni tulajdonságaikhoz híven, jó későn megjelentek a kiáltozó asztalánál, kevés udvariassággal, de annál több kárörömmel jelentették: kávé, az nincs kérem.

A közönség nem gondolt rá, hogy ma van a gyásznap, a november 15. a tejtalalom ideje.

— Hogyne volna kávé — szólottak sorban, mire a pincér hajthatatlanul ismét-

telte: mától fogva nem kapható kávé esti hét óráig.

Csak a dohányosoknál észleltünk, a szivarok elmulása alkalmával ilyen lehangozást, aminő az első percen látható lett a kávéházi arcon. Mit csináljunk — kérdezték. Mit igyunk délutánunkint? A pincér sietett ajánlani a legújabb háborús uzsonna termékeit, csokoládét vízzel, cacaót vízzel, szódavizet bikarbonával, tojást habbal, kávé, rummal megpricelve, teát jázmin bokor leveléből, vízzel felhigítva és a többi hadiuzsonnaféléket, amelyeknek kieszelésében a kávések fantáziája ép oly nagyra mutatkozott, mint az áremelésben.

Az engedelmes szolid vendégek mit tehetek egyebet, már csak a próba kedvéért is sorra hozták a nemes italokat. Minden sarokból egy szordinos gordonkaszerű hang hangzott fel ez italok fogyasztása közben. E hang alapterója két mássalhangzó volt: *br! br!* S a vendégek undort kifejező arccal nem tudták mit csináljanak, illetlenkedni nem akartak, talán a padlót is kimélték, így nagyokat nyeltek keservesen.

Csak egyik asztalnál szüresölte boldogan és mosolyogva egyik törzsvendég — a kapucinerét. Mohó szemekkel néztek arra a többiek s találgatták, talán esoda történt. Pedig a magyarázat rendkívül egyszerű. A számító törzsvendég egy kabátzsebben és üvegben hozta magával a tejet, amely ötlet a holnapi nap folyamán minden bizonytalanság számos követőre fog találni s abban a szokatlan látványban lesz részünk, hogy a vendégek apró orvosságos üvegben fogják hozni magukkal a kapuciner éltető elemét.

Valami láthatatlan drótnélküli táviró szétvitte a városban a különös és szokatlan uzsonna híret, mert négy órától fogva csak a minden veszedelemhez megedzett férfiak jelentek meg, a vidám kis nők ellenben elmaradtak. És elmaradtak a jó kávé nénik is, kik a szappan-

hiányos világban itt szapultak a kávéházi asztalok mellett tisztára és feketére összes jó barátjüket. Egyébként ez is mutatja, hogy Budapesttel ellentétben, ahol minden rendelet és tejhány ellenére is zsúfoltak voltak a kávéházak: a vidéki városokban, így Aradon is, mennyire közszükségletet elégített ki a kávéház. Nálunk valóban uzsonnázni jártak ide az emberek.

Ez az uzsonna ma is leviharzott, s valóban kár, hogy egy tehetséges karikatúra rajzoló meg nem öröközte vázlatkönyve számára a grimaszoknak azt a sokféle variációját, amelyet visszavertek a gyönyörködésre felállított tükrök.

Több, kevesebb különbséggel ilyen külsőségek között történt meg ez az uzsonna az összes aradi kávéházakban. Az ismerősök az „uzsonna” elköltése után jó adag maliciával kérdezték egymástól:

— Holnap ugye ismét találkozunk az uzsonnánál?

Bizonytalan igen volt a felelet, de elhangzott nem egy ajkon: — En bizony nem jövök többet uzsonnázni!

Egészen bizonyos azonban, hogy holnap és azután mindenki ott lesz a kávéházakban, aki eddig odajárt. Meg fogunk szokni mindent, a kávé nélküli kávé ép úgy, mint a teánélküli teát, mert most már ez következik.

A változhatatlanba belenyugszunk. De, ha nélkülözünk kell, tudni kívánjuk, miért nélkülözünk. Ha magasabb célok miatt történik ez, szívesen tesszük. Ugy tudjuk, hogy Kürthy Lajos báró, az Országos Közélemezési Hivatal elnöke, azért rendelte el a tejnélküli uzsonnák behozatalát, hogy az ezáltal fennmaradó tej mennyiség a gyermekek számára jusson. Helyes! De oda jusson ám s erre vonatkozólag szigorú hatósági ellenőrzést kérünk. Ugy, amint azt más nagy vidéki városokban, mint például Nagyváradon csinálják. Nagyváradon a kávéházaktól elvont tejet a városi tejközpont megindokoltan benyújtott kérelmek alapján elosztja a jelentkező gyermekes családok között s a visszaélések meggátolása végett a nagyváradon lapokban közlést tesz a családoknak a nevét is.

Aradon az így nyert tej mennyisége körülbelül 130–140 liter. Mennyi szegény és éhes gyermek kaphatna ebből helyes felosztás mellett reggelit és uzsonnát.

A közönség, mint mindig, most is vesztett az üzleten, mert ezt a fordulatot drágán kell neki megfizetnie. Eddig egy pohár, vagy csésze kávé cukorral együtt hatvan fillért kapott, most ugyanannyiért legelőjebb egy haditeát kaphat. Hogy mi egy haditea? A kávékonyhában összeállított, csészében felszolgált melegviz-mennyiség, teával megfestve s citrommal megízestve. A rendes tea egy korona husz fillér s a haditeától nemesak minőségben különbözik, hanem abban is, hogy kannában szervírozzák s a vendég kívánságára meleg vízzel fel is öntik. Ezek a teák a Hungáriában, ahol egy adag hadivaj 60 fillér, vizes csokoládé egy korona.

A Városi kávéház közönsége nagyrészt teával segít a tejhányon. A kávéházban 60 fillér egy citromos és 80 fillér egy rumos tea. Cacaót és csokoládét is sokan rendelnek vízzel készítve, ennek egy pohárkával 1 korona az ára.

A Központi kávéházban 50 fillér egy haditea, rummal vagy citrommal. Itt is lehet kapni vizes csokoládét és cacaót 80 fillérért. Egy adag vaj, vagy egy tojás 60 fillér.

A Fehér Keresztben legnagyobb részt tea fogyott. Itt 50 fillérért adják citrommal és 70 fillérért rummal a teát.

A Vadászúrtban citrommal 60, rummal 70 fillér a tea. Ezenkívül gyümölcsöt, heringet és főtt szalonnát adnak az uzsonna kávé helyett.

Leleplezett visszaélések.

(Hamis adatok ezrei a lisztigazolványokon.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A város gazdasági hivatalában nagyban folynak az előkészületek a redukált lisztadagok kiosztására. Mint már a mai lapunkban is megírtuk, a következő félhónapra a város még a rendes kontingensét kapja, vagyis huszonkét és fél waggon lisztet, melynek kiutalását már jelezte a Haditermény a városnak. Lehet az is, hogy még az ezután esedékesse váló kompetencia sem lesz mérsékelt mennyiség. Bizonyos azonban, hogy a negyvenöt waggon lisztet már csak egy hónapig kaphatja a város s hogy azután mennyit kapunk, azt még nem lehet tudni.

A liszt- és kenyérgyegy kiosztó bizottságok ma megkezdtek működésüket, mely mint tudvalevő, minden hónap 15-én kezdődik s négy napig tart, mely idő alatt a bizottságok egy hónapra való liszt- és kenyérgyegyvel látják el a közönséget. A bizottságok még a régi jegyeket adják ki, de ezekkel a kenyérgyegyekkel már csak a redukált liszt, illetve kenyérmennyiséget lehet kapni. Ez az intézkedés, egyelőre még nem épen szükséges, csak azért van, hogy így a város közönsége valami kis tartalékhoz jusson. A jegykiosztó bizottságok azonban most már csakis olyan zöld cédulák után adják ki a szükséges jegyeket, melyeken a háztulajdonosok igazolták a zöld jegy adatait. Mikor a lisztel ellátatlanok revíziójáról volt szó, a közélet vezetői, nagyon helyesen, elrendelték, hogy a zöld jegyek adatainak valóságát a háztulajdonosok igazolják, mert bizonyossá vált, hogy igen sokan több családtagból állóknak mondták be magukat, mint az tényleg van. Mindjárt első nap, ma is beigazolódtott, hogy a közönség jó része visszaélt a jegykiosztó bizottságok hiszékenységével. Vasváry Kálmán, a város gazdasági hivatalának tisztviselője ma

bejárta a jegykiosztó bizottságokat és megállapította, hogy a háztulajdonosok igazolásai már is sok ezer családnak fog lisztet juttatni.

Igen sokan mondták be hamis adatokat, amiket a háztulajdonosok most kikorrigáltak. Némely zöld cédulán nyolc személy van feltüntetve, a háztulajdonos azonban csak ötöt igazol. A legtöbb cédulán ilyen korrigálások vannak. Ez az oka annak, hogy a negyvenöt waggon kevés volt Aradnak. Az ilyen visszaélések ellen most nem indul meg az eljárás, a hatóságok szigorúan fognak ügyelni, hogy ilyenek meg ne ismétlődjenek. S ha mégis előfordulna egy-egy ilyen eset, azt kétszeres szigorral fogja a rendőrség megtorolni. Ha sikerül ezeket a visszaéléseket meggátolni, akkor, ha redukált mennyiségben is mindenki megfogja kapni szükségletét.

A jegykiosztó bizottságok működésének mai megkezdésénél azonban súlyosabb visszaélések is napfényre kerültek. *Vannak olyan családok is, melyek több bizottságnál vették ki jegyeiket.*

Megállapították, hogy egy család, melynek feje a Neuman gyárban van, itt kapta ki családjára részére a szükséges kenyér- és lisztjegyeket. Ugyanannak a családnak egyik tagja a Marta gyárban van alkalmazva, ez is kikérte innen családjára részére a jegyeket. Több ilyen esetet fedeztek fel. Ezeket átadják a rendőri büntető bíróságnak, hogy az szigorú ítélettel pecsételje meg a bűnös eljárást. Az ilyen esetek mind egy-egy család rovására történtek. Ezek a családok természetesen liszt és kenyér nélkül maradtak. Liszt tehát mindig volt, csak az volt a baj, hogy lelketlen, gonosz visszaélések is voltak.

rek, több kisebb-nagyobb közlemény, lovas-sport hírek, valamint az irodalmi szemle teszi érdekessé ezt a magas nívón álló lapot.

* **Ronáta.** (Erna Morena filmsorozat II. az Urániában.) A művésznő tegnap ismét szaporította híveinek és imádóinak számát. Amit produkált szintiszta művészet és elsőrangú tudás volt. Az érzések sokféleségében kifinomult nő játszott, aki abban a percben, a mikor határozott érzések között kell választania már nem tud önálló lenni. Az anyának érzése és az asszony érzelmei kerülnek ebben a drámában összetűzésre és annyira finom és kiélezett ez a személyállítás, hogy megjátszásánál alkalma nyílik Erna Morenának az ő nagy és széleskörű tudását ragyogtatni. A közönség, a mely hozzászokott már ahhoz, hogy ettől a művésznőtől mindenkor tökéletesen jót kapjon, ma mégis mint ha többet kapott volna, mint a mennyit várt, mert gyakran adott kifejezést megelégedésének és a siker meleg volt és osztatlan, mint a melyet csak igazi művészi produkció képes kiváltani. — *Karthausi báró* Eötvös József remeke filmen legközelebb az Urániában kerül színre.

* **A fekete huszár** a jelenkor legesodásabb háborus slágere, Harry Piel viel világhírű műve legközelebb az *Erzsébet-mozgósínházban* kerül bemutatásra.

* **Betty Nansen az Apollóban.** (Két nagy Nordisk-dráma bemutatója.) Aki a „Negyvenéves asszony” filmjét látta, az sohasem fogja elfelejteni Betty Nansent, a Nordisk-filmgyár világhíres tragikáját. Annyi megrázó drámai erőt még színésznő nem vitt alakításába, mint Betty Nansen, aki isteni játékával teljesen uralja a nézőközönség hangulatát. A nagystíliú tragikát esütörtökön ismét alkalmunk nyílik látni „A könnyelmű fiú” című nordisk-drámaiban, amelyet az Apolló vetít a „Haldokló vágyak” című másik Nordisk-drámaival egy műsorban. Az Apolló csak egy napra kapja

meg a két Nordisk-ujdonságot, amire felhívjuk a publikum figyelmét.

* **Nagy amerikai dráma az Apollóban.** (Mister Robinson.) Hatalmas filmet mutat péntektől kezdve az Apolló-színház. Mister Robinson a híres amerikai filmsorozat egyik legbravurosabb produkciója. A kapzsi aranyláz vívja itt elkeseredett küzdelmét a puritán becsületességgel, megrázóan félelmes erővel és olyan vehemenciával, hogy belesápadunk a jelenetek dübörgő viharzásába. Mister Robinson a szezon egyik legnagyobb szabású és legérdekesebb filmje, amelyet az Apolló-színház csak óriási áldozatok árán tudott biztosítani magának. Előjegyzéseket elfogad az Apolló-színház pénztára.

„Gorombák a nők.”

Goromba nők című cikkünkre a következő választ kaptuk:

Kedves szerkesztő ur! Öszinte megdöbbenéssel olvastam annak a bizonyos „Olvasó nőnek” támadásait, — melyeket mai lapjokban nyilvánosan intéztek ellenünk — dolgozó nők ellen. Hogy milyen tulzott vádakak halmoznak össze ellenünk, azt maga a cikk illusztrálja legjobban és ha már nyilvánosan vádolnak meg bennünket — ártatlankokat — akkor engedjék és hallgassák meg védekezésünket is.

Ensm rem, hogy a levélírónak igaza van némely tekintetben. Azonban sok helyen lehetlent állít és ebből következtetem azt, hogy nem ismeri azt az okot, mely előidézi a nők, a „hivatalnoknők” (mert én ezeket védem) — „gorombaságát”. Elsősorban disztigválnia kellett volna. *Nem lehet a „hivatalnok” fogalmát összevonni és alkalmazni azokra a nőkre, akiket csak a háború, meg protekció juttatott hivatalhoz és nem a tudás, vagy képzettség.* A háború olyan helyekre is nyitott utat a nőknek, ahova béke időben egyáltalában nem, vagy csak nagyon ritka esetben juthattak. Értem ezalatt a közhivatalokat. Magam győződtem meg róla, hogy a hivatalfőnökök idegenkedtek legjobban a női munkaerőtől és mikor a hivatalokból a férfiak nagyrésze is bevonult, természetes, hogy mégis nők kerültek a helyükre. *Előbb csak itt-ott volt látható egy-egy nő a hivatalokban, — most már eseményszámba megy, ha „terít” látnunk.* Mi sem természetesebb, minthogy a sok nő között — sok — tényleg nem „hivatalnoknő” akad, akik közül sokan addig varrodában, kalapos üzletben, vagy éppen otthon regényolvasás mellett — készültek — a hivatalnokoskodásra.

Kedves szerkesztő ur! Azt hiszem akceptálja azt az állításomat, hogy a „goromba és modortalan” hivatalnoknők ezek közül kerülnek ki, akik nem tudják magukat hirtelen, rövid idő alatt a férfi munkakörében feltalálni és éppen ezért tényleg elvesztik egyéni voltukat. Nem tudják megtalálni a nő és férfi fellépése közötti különbséget. És hogy ilyen „goromba” nők is vannak a hivatalokban — ugyebár arról nem tehetünk mi — a többiek.

Azonban, — és ezt kiemelem — ha csak a magamfajta, csöndesen munkálkodó, „nem goromba hivatalnoknőkről” volna szó, — miért és hogy kíván az „olvasónő” tőlünk gyöngédséget, bájosságot? Előbb ő maga állítja, hogy abban a munkakörben, mely szellemi képességeinkkel meg egyezik, okosak, jók, engedékenyek és türelmesek vagyunk? Hát nem elég ez? Szerény nézetem szerint, ha már okosak és jók vagyunk — van — és lesz bennünk annyi természetes intelligencia, hogy mindenkivel szemben egyformán kedvesek és finomak legyünk. És végül: ha legjobb tudásunkkal, ambícióval és kitartóan dolgozunk azért, hogy kötelességeinket eivégezzük — akkor azt hiszem — nem lehet vita tárgya, hogy jogot szerzünk és formálunk is ahhoz, hogy a férfivel szemben a mi használhatóságunkat, a mi létjogosultságunkat is elismerjék. Tisztelettel Palkó Humy.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* **Színház hírel.** Barics Gyula hosszú pihenés után, egészségének helyreálltával ismét elfoglalta a társulatnál állását. Először játszik a szombat délutáni ifjúsági előadásban, a Nániban. Rendes fellépése a jövő héten kedden, a Szibill operett nagyherceg szerepében lesz. — Csiky-est a színházban. Hétfőn, november 20-án lesz 25 éve, hogy a magyar színműirodalom büszkesége, Csiky Gergely elhalálozott. Ezt a napot a halhatatlan író emlékének szentelti a társulat és az évforduló alkalmával Csiky Gergely egyik legjobb darabja, a Citra nyomoruság kerül színre, kiválóan elsőrangú szereposztásban. Előadás előtt Zombori Andor tanárt kérte fel a társulat egy Csiky Gergely-életrajz tartására, ki szíves volt erre vállalkozni. — Ifjúsági és népies előadás. Szombaton délután fél négykor tartja a társulat a legközelebbi ifjúsági előadást. Ez alkalommal színre kerül Follinus Auról kitűnő énekesjáték, a Nári vagy a glogováci svábok. A főszerepeket Sz. Kontay Boriska, Gyöző, Polgar, Bánházi T., Kiss Miklós, Dell, Várnai, Döri T. stb. játsszák. — Bernát bácsi, nagyhatású ujdonságnak pénteken van a bemutató-előadása. A személyzet a legnagyobb kedvvel készül a bemutatóra, melynek előreláthatólag óriási sikerét biztosítja a kitűnő darab és a pompás előadás. Az összes szerepeket elsőrendű tagok játsszák.

* **Az Aradon megjelenő: A Hadsereg** képes katonai folyóirat ma megjelent száma feltűnően szép és érdekes harctéri főlvételeket és számos esetet és kitüntetett magyar tisztnek arcképét mutatja be. A világháború eseményeit hétről-hétre egybefoglalva a legmegbízhatóbb források alapján ismerteti, de kiterjed a diplomáciai és gazdasági eseményekre is. A román harcterről készült térkép elsőrendű kivitelű, melyet minden újságolvasónak meg kell szerezni. Kezdetlegesre számított katonai hi-

Kulisszatitkok a német politikából.

(Az első cenzuramentes beszámoló. — Meghíusult kancellár bukta-
tási tervek.)

— Távirati tudósítás. —

A német birodalmi haladó néppárt vezére és elnöke von Payer rendkívül érdekes beszédet mondott pártjának gyűlésén. A beszéd címe: „Visszapillantás az elmúlt év parlamenti tevékenységére” s főleg a kancellár politikájával foglalkozik. A nagyhatású beszédből közöljük a következő részleteket, amelyek azért is nevezetesek, mert a cenzor beavatkozása nélkül láttak napvilágot.

A birodalom politikájáért az elmúlt évben a haladó néppárt nem felelős. Azt a látszatot, mintha e párt a kormánynak lekötöztetett pártja lenne, felébresztette a nagy közönségben az a véletlen, hogy politikája gyakran megegyezett a kormányéval. De ez csak addig tart, míg lényeges véleménykülönbségek nem támadnak. Ez idő szerint a kormány ellen állást foglalni annál elhibázottabb dolog volna, mint a konzervatívok, vagy a nagy németek mellé állni, akik mindenkire a saját véleményüket akarják rákényszeríteni. Ezek a pártok a német kancellár eltávolítását követelik, mert túlságosan gyenge, s minden kezdeményezéstől távol áll. Igaz ugyan, hogy a lengyel kérdés megoldása szintén kezdeményezésről tesz tanubizonyosságot, de ez a pártokat nem akadályozta abban, hogy ebben a kérdésben is állást foglaljanak a kormány ellen. Az ő magatartásuk miatt történt, hogy az országgyűlés története egy türehtelenül fájdalmas lappal lesz gazdagabb. Ha ők is, mint a többi pártok véleményüknek rögtön kinyilvánításától a nyilvános ülésben visszaléptek volna, semmi sem akadályozta volna, hogy a kancellár a lengyel proklamáció és Grey beszéde felől nyilvánosan ne nyilatkozzék a Ház előtt, míg így ez a történelmileg is értékes nyilatkozat — az országgyűlés kárára — egy bizottsági ülésen kellett, hogy elhangozzék.

A kormány mindenesetre erőt fog kifejteni a pártok ellenállásával szemben, amelyek a legridegebb tengeralattjáró háborút

követelik. A kormány ellenállása e követeléssel szemben annál nehezebb volt, mert nemcsak a konzervatívok és nagynémetek támadták szenvedélyesen, hanem — bár saját felelősségükre — egyesek a mi körünkben is, akik a legjobb szándékkal ezzel a háborús propagandával válték a hazát megmenteni és szolgáltni. Egyiknek célja, a kancellár eltávolítása, csak azért lett volna kívánatos eszköz, hogy a tengeralattjáró háború fokozatos kiterjesztésével Angliát legyőzhesse. A másiknak célja átlátszóbb volt, hogy ezzel a tengeralattjáró vitával kényszerítsék a kancellárt állása elhagyására, miután őt egész más okból gyűlölték. A mozgalom áthaladta legmagasabb pontját is és önmagában fog összeomlani, már csak azért is, mert teljesen céltalannak látszik.

A kancellár buktaának negatív célja helyére ugyanis pozitív célnak kellene lépnie: *utódja megnevezésének*. És miután most a sors különös véletlenei folytán a szóba kerülhető utódok: Tirpitz és Falkenhayn az utból kitértek, nagyon reszkirozott dolog volna Bethmann egy ismeretlen nevű utóddal helyettesíteni. Az „U-Boot” háború vitája egyébképpen azért is lezáródott, mert a birodalmi gyűlés legnagyobb része úgy gondolkodott, hogy a harc e módja fölött való elhatározást az általános bizalom emberének: *Hindenburgnak kezeibe tessék te*. Lehet, hogy ez a lemondás, a néppártvelet szempontjából, nem egészen korrekt. És talán

nem is egészen praktikus, hogy ezzel a katonaságnak hatalmát még jobban megnöveljük, miután eddigi tapasztalataink szerint a hadsereg nagyon hajlandó egész kezünket kivánni, ha odanyújtottuk neki a legkissebbik ujjunkat.

Nagyon érdekesek voltak a legutóbbi tárgyalások

Lengyelország helyzete

fölött. Az oppozíció különös határozottsággal azt tárgyalta: *vajjon ez a kérdés nem lesz-e mindenkor akadály a Oroszországgal kötendő esetleges külön békének*. Ezenkívül sokan rámutattak arra is, hogy a dolgoknak ilyen elintézése talán nem is egészen felel meg Poroszország és a Németbirodalom tradicionális politikájának.

E felett természetesen sokat lehet beszélni. Mindazonáltal messzemenő megegyezés történt Poroszország lengyel politikájának szinvallásában, s abban is, hogy jelenleg más, jobb, pozitív ut nem áll rendelkezésre a proklamációnál, azaz ennél senki sem tud jobbat. *Mindenki egy volt abban a gondolatban, hogy Lengyelország ne kerüljön vissza többé Oroszországhoz, de se Németország, se az osztrák-magyar monarchia ne annektálja, se föl ne ossza.*

Belgiumról

is tárgyalt a gyűlés. *Senki sem akarja többé ezt az országot annektálni*. Sőt senki sem akarta soha annektálni. *Ezentúl is maradhat, mint eddig, szuverén állam*. Másrésztől azonban senki sem akarja, hogy fennmaradjon az az állapot Belgiumban, amely a háború előtt fennállott. Annak a veszélynek, hogy Belgium az angol uralom ugródeszkája legyen, meg kell szűnnie. A szociáldemokrata párt ahhoz a véleményhez hajlik, hogy a belga kérdést *a közös megértés útján kell elintézni* s nem kell arra törekedni, hogy az egyoldalulag intézessék el. A konzervatívok és a nagy németek a maguk részéről úgy gondolkoznak, hogy ezt az országot hasznossá kell tenni Németország részére a tenger felől. E között a két vélemény között természetesen sok praktikus megoldási mód kínálkozik még.

Tartós érdeklődést keltett az ugynevezett

békevitá.

Mindenki kívánja a békét. S kívánja azt is, mondjuk ki, *hogy semmi közeledést nem szabad visszautasítani*. Ami a Franciaországhoz való viszonyt illeti, nem hallatszik többé egy hang sem Calais birtokba vételéről, vagy Boulogne meghódításáról. Noha egy katonai határ kiigazítás, úgy gondoljuk, nem hátráltatná a békét.

A béketörekvések ezidő szerint meglehetősen elterjedtek. Mindenkinek meg van a joga, sőt kötelessége, hogy ebben részt vegyen. De ha valaki egy párthoz tartozik, tekintetbe kell vennie annak az álláspontját. A béke nem öncél, hanem csupán egy eszköz, amelylyel a hazának javát megőrizzük és előmozdítjuk. *A háború alatt nem lehet az egész emberiség érdekeit s ugyanakkor saját hazánk érdekeit is képviselni*. Aki az emberiség érdekében saját hazájától kíván ártalmas lemondást és áldozatot, könnyen elvesztheti lábait alól az egészséges érzés talaját. A háború nem ellenségeink igazságérzéséből fakad, és ha mi ma nem fek-

szünk összetörve a földön, csak saját erőnknek és a vízi- és szárazföldi haderőnk csodálatos teljesítő képességének köszönhetjük.

De annak, aki egy párthoz tartozik, tekintettel kell lennie arra, hogy mi küzdünk azok politikája ellen, kik a hitelt akarják megtagadni, azt hívén, hogy azzal közelebb jutunk a békéhez. S nem veszik tekintetbe, hogy ezzel csak hadseregünket és hazánkat szolgáltatnók ki ellenségeinknek. Ez romlásunkra és szegyenünkre volna. Még a gondolat is szegyenletes, hogy mi együtt érzünk azokkal, kik ezt a véleményt magukénak mondják. A béketörekvések politikájában semmi közünk sincs azokhoz, akik a Haase-Bernstein és társai politikáját vallják.

Végül határozottan s pártjának tetszése között mondotta ki von Payer, hogy az a nép, amely oly óriásit tett és alkotott, mint a német nép a háborúban, nem kormányoztathatja magát privilegizált csoportok és osztályoktól, *hanem ur akar végre lenni a saját házában*. Ennek az utnak az előkészítése s továbbépítése a legbüszkébb és leghazafiasabb feladata a népképviselőnek. A demokrácia, amely mindig a népnek ezért a joguért küzdött, ezt a fejlődést csak elégtétellel veheti tudomásul.

Kudarccal végződő hadikölcsönjegyzés.

— Távirati tudósítás. —

A semleges országokon át a Franciaországból érkező hírek mind azt bizonyítják, hogy az október végén lezáródott francia hadikölcsön jegyzése kudarcra végződött. A kölcsön öt százalékos és 87 és fél árfolyammal boesátották ki. A hírek szerint 11.960 millió frankot jegyeztek, de ebből három és fél milliárd nem készpénz, hanem rövid lejáratu francia kincstári jegyek, melyeket hadikölcsön kötvényre cseréltek be.

Ez a két adat is azt bizonyítja, hogy távolról sem érték el azt az eredményt kölcsön kibocsátásával, amelyet akartak. A kormánynak az volt a célja, hogy elsősorban is konszolidálja a függő adóságokat, másodsor pedig, hogy a hadviselés céljaira friss pénzt teremtsen a kölcsön útján. Ezek egyike sem teljesedett. Még annyira sem, mint ez az első hadikölcsön történt. Mikor 1915. év végén egy 5 százalékos és nagy garraal hirdetett „győzelmi kölcsönre” boesátották ki felhívást, 88-as kibocsátási árfolyammal, 15.1 milliárdot jegyeztek. Ebből 6.4 milliárd volt a készpénz, a többi váltó és kötelezvény alakjában folyt be és pedig azokból a váltókból és kötelezvényekből, amelyeket a háború elején az ugynevezett *nemzeti védelmi bizottság* adott ki a háború első költségeinek fedezése céljából. Volt továbbá olyan 1455 millió is ebben a hadikölcsönben, amelyet régebbi tartozások fejében mutattak be. Ha ezeket levonjuk, akkor mindössze 11.3—4 milliárd frank állott rendelkezésére a francia pénzügyminiszternek, míg a mostaniból csak 10 milliárdot kap. Ez azt jelenti, hogy a francia kormány a két hadikölcsönből háborús szükségletének mindössze csak 35 százalékát fedezte idáig készpénzzel, mert Ribot pénzügyminiszter a háborús kiadásokat ez év végéig 61.6 milliárdban állapította meg. Ezzel szemben ugy Németország, mint a monarchia háborús kiadásainak tulnyomó részét saját népei által nyújtott kölcsönből tudja fedezni.

Egy kereskedő két napja Pesten.

(Levél a XX. századból, a háboru 3-ik évében.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Tisztelt szerkesztő ur! Budapestre utaztam, hogy egynémely ügyet illetékes helyen személyesen intézhessek el. Elutazásom fix időponthoz kötve nem lévén, hirtelen elhatározással, a legkedvezőbb időpontban keltem utra, midőn hivatalos viszonyaim ezt leginkább megengedhették...

Hogy a vasuton, még az I-ső osztályban is hering módjára voltunk összezsufolva, ez természetes, mert az idők olyanok, hogy 2 vonat bonyolítja le most a megnövekedett forgalmat az azelőtti 8-9-el szemben. Ez tehát olyan természetes, hogy ezzel már eleve számoltam. Azonban nagy szomorúság ért Pesten, midőn 21 szállodában nem tudtam még egy fürdőkádát sem felfedezni, hol kigyó módjára összezsugorodva — pihentem volna ki az álmatlan éjszaka fáradságait. Kináltam 20 kor-t egy szobáért, nem ért semmit, úgy tapasztaltam, ma 20 kor. nem pénz. Végre is hatósági beavatkozással kaptam éjjel fél 12 órakor egy szobát 7-50 kor.-ért. Ebből az a tanúság, hogy a szobát táviratilag 3 nappal előre kell megrendelni. A Royalban véletlenül egy aradi urral találkoztam, aki szobáját fizette épen ki, mert elutazott, s át akarta adni a szobáját. A portás 10 egynéhány táviratot mutatott fel, akik már arra a szobára várakoztak. A Meteorban 8 utasnak a podgyásza a portás fülkéjében, a tulajdonosok meg a kapuban lesték a boldog pillanatot, hogy egy utas kirobogjon a szállodából, hogy valamelyikük hajlékhoz jusson. Ugyanigy volt a Central, a József főherceg, a Britania, Hunnia, Orient, Terminal, Adria, Continental, Palace, Deák Ferenc, Keleti, Arany Sas s a többi szállodában is. Megnéztem az az napra hirdetett „Butorozott szobák órákra” is vagy nyolcat, mind elfoglalva.

Délután bevásárolni indultam. Nem mondom nagyot, ha azt mondom, hogy lejártam a lábaimat — hiába. Egy fűszer és gyarmatban nagyban dolgozó kereskedőnél benyitottam s borsot akartam venni. — Átesve a bemutatkozásra, alázattal kérdeztem, mi az ára a borsnak?

A következő párbeszéd fejlődött ki közöttünk:

Ó: 36. — Én: Lampong, vagy Singapore bors? — Ó (idegesen): Bors. — Én (alázattal): Szabad megnéznem? — Ó: Kérem! János! Borsot! — János, hozza a mintát. — Én: Veszek 5 kilogrammot. — Ó: 37. — Én: Kérek 2 esomagot á 5 kgr. becsomagolni. — Ó: 38. — Én (megütözve): Hogy hogy? Ha 1 kgr.-ot veszek, az ára 36, ha 5 kilót 37, ha 10 kgr.-ot 38? — Ó (haragosan): Kérem, mi egyáltalán nem vagyunk meghatva, ha Ön nálunk vásárol, mert a 10 kgr. borsért holnap már 400-at kapunk, nem 380-at!

Én: Kérek tehát 10 kilogrammot becsomagolni s az Orient-szálló III-78. számú szobájába felküldeni, tessék, fizetem a 380 koronát, kérek nyugtázott számlát.

Ó: Kérem meggondoltam a dolgot, borsot csak holnap adok el... pardon, dolgom van... s ott hagyott a faképnél.

Cukor iránt érdeklődtem; sikerült bejutnom egy kávéházba, hol cukorban csinálnak... Felesillogott a szemem, mikor suttogva beszéltek a szomszéd asztalnál cukorról. Ugyanőkök légiója várja a vevőt. Engem, ugyilátszik nem tartottak jó vevőnek, mert míg más belépőt mindjárt angasztáltak, — én rám a kutya sem hederített. Feltűnő hangsúlyozással kértem a

Kereskedők és Fűszerkereskedők lapját... amikor megkaptam, néztem a napiárakat s elkezdtem noteszemben számolni, mintha nehéz számvetést csinálnék, többször kivettem a tárcámat, néztem a rekeszeket, mintha pénzemet nézném, idegesen vettem fel a lapot s ledobtam; mindez hatott; egy hiena odaült az asztalomhoz s vallatni kezdett... Ki vagyok, mi vagyok — de a hamisítatlan hangsúly ugylátszik megtette hatását... esokoládét, cacao, mindent ajánlt, de a cukor szó nem jött ki a száján, azonban, midőn megfogtam kabátjának felső gombját s bizalmasan magamhoz vontam a bácsit, fülébe sugtam a mamorító szót: Was ist in Zucker? Micsoda hatás! Az arca kitágult, széles mosolya biztatott, bizalmasan sugta vissza: 350. Nem tudtam hamarjában, fiu vagyok-e vagy leány. 350 korona egy méterpánsza cukor, sőt 400 korona, mert a cukorgyárosok annyit is megadnak érte. Persze, a cukorka kilóját 10-20 koronáért adják el. Törmelék secunrizst 18 és fél koronáért ajánlanak. Törköly 18 korona literje. A bácsi a telefonhoz ment, én gyorsan fizettem s eltűntem. Kint aztán elmélkedtem, míg végül elhatároztam, hogy ezen és más tapasztalataimról illetékes helyen jelentést teszek. Ezt pedig máris megtettem. Szerencsétlen halandó — aki kénytelen vagy 50 deka cukorral beérni egy hónapig — tudod-e már, miért nincs cukor? Mert a spekuláció megvesz mindent... 80 százalékos zsirtartalmu szappanodat megveszik — s a gyáros kezében lesz belőle 3-4-szer annyi, 10 K 40 f. adnak kilójáért, — ők ezért a kilóért 24, 36-40 koronát kapnak.

A fent leirt jelenet ma csak egy moztörredék, de bizom benne, hogy ennek rövidesen vége szakad. Gyors gazdagodás minden áron a jelszó, egy két havi börtön meg se kottyán, a pénzbírság sem számít. Ma lefizet 2000 korona bírságot, a következő napon nyer 4000-et.

Ilyen árak mellett lehetetlen a kiskereskedőnek vásárolni. Mokón a paprika megállapított ára kg.-ként 10 korona. Szegeden nagyban, cirka 86 kg.-os zsákban véve a paprikát, ára 19, 20, 21, 23 és fél korona. A nagykereskedőt nem maximálja senki, a kiskereskedő pedig nem tarthatja be a maximális árakat s oda fogunk jutni, hogy a kereskedő nem tarthat árut, mert különben rá kell fizetnie. Budapest zugkávéházai az oka, hogy az árak ily tulmagasak, a bors csak 1800 százalékkal drágult, az árak pillanatnyilag emelkednek.

Ma a divatkereskedő rumot árul, a fűszeres szövettel kereskedik, a bankdirektor mindenben csinál, ezért szorul a kiskereskedő nyakára a hurok, a vevőt pedig ez a hurok megfojtja, megöli.

De a gép már megkezdte működését, Augiász Istállóját ki fogja seperi, addig pedig legyünk türelemmel. A baj az, hogy konkrét adattal senki szem szolgálhat, mert baj esetén letagadják azt is, hogy valaha látták. Tanu az ilyen ajánlatoknál nincs s a bácsi, mire fölocsudol — ha bajt érez — kámforrá válik. De már készül a fogó, melybe hihetetlen biztonsággal beleesnek a bácsik, addig pedig türrünk, mert ezt máról-holnapra megszüntetni nem lehet.

Az „ARADI KÖZLÖNY”

már a kora reggeli órákban kapható minden nagyobb papirkereskedésben és donanyitászsdében :—
Egyes szám ára 12 fillér :—

Három hétig bolyongott a connaughti herceg.

(Fél az angol király az U-hajóktól.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Nemcsak a Zeppelin félelem, hanem a német tengeralattjáró is megkeseríti az angol királyi család életét. Senkisémer mer hajóra ülni, mert az angol udvar abban a nevetséges képzelődésben él, hogy úgy a német léghajók, mint a német tengeralattjárók külön parancsot kaptak az angol királyi pár és rokonai elpusztítására. Eme félelem következtében a király anyja, Alexandra királyné, nem utazott Koppenhágába, noha minden esztendőben néhány hetet szokott eltölteni a dán udvarnál és Albán hercegnő, az uralkodó szászkóburg és gótai hercegnek, Károly Eduárdnak az anyja, aki fia trónralépte ellenére is megmaradt az angol király ház tagjával, nem mer még Hollandiába sem átutazni, hogy nővérénél, Emma anyakirálynőnél töltsön el egy kevés időt.

Ha azonban már teljesen elkerülhetetlen az utazás, akkor az angol hercegek és hercegnők a német tengeralattjáró háboru eme veszedelmes idejében, olyan órizet alatt utaznak, hogy arról a későbbi korok költői regényeket fognak írni. Legutóbb igen sok fejtörést okozott az angol udvarnak és a tengerészeti hatóságoknak Connaught hercegének és hercegnőjének, valamint hajadon leányának hazatérése a kanadai Montrealból. A herceg V. György angol király nagybátyja, Kanada fő-kormányzója volt. Minthogy már nagyon öreg és elmult 70 esztendő, hivataloskodási idejének lejártával nem fogadta el újabb kinevezését és kijelentette, hogy élete hátralévő napjait Londonban akarja eltölteni. Az utat természetesen csak tengeren lehetett megtenni és a rendesen is nagyobb aggodalom fogta el az udvart, mert egyszerre csak feltűnt a német U-53 Amerika partjain és mint ismeretes Newlondonban, közel a kanadai partvidékhez kötött ki. Azt hitték Londonban, hogy a hercegi család jelenléte egy angol gőzösön alkalmas ad majd a nagyszámu német kémnek, akik angol felfogás szerint a világ minden részében csak úgy hemzsegnek, hogy a buvárhajó parancsnokát erre a körülményre figyelmeztessék és könnyű lenne a titokzatos és kísérteties tengeralattjárójának, az angol király nagybátyját és nagynénjét és unokanővérét ép úgy elsüllyeszteni, ahogy ezt Kitchener lordal tette.

Ezért egészen különleges óvintézkedéseket tettek az utasok életének biztosítására. A hercegi család nem olyan hajóra ült, amely menetrend szerint indul Kanadából, hanem éjjel, ködös időben a kanadai part egy csendes pontjáról szállt egy gőzcsonakra, amely a tengeren várakozó angol hadihajóra vitte őket. Az éjszaka leple alatt behajózták a hercegi családot és a hadihajó másik két hadihajó kíséretében indult el utjára. A három hajó nem a rendes, megszokott uton ment, hanem majd északnak tartott, majd délre fordult, hogy az U-53-at elkerüljék. Három hétig tartott a hercegi családnak az utja, amelyet különben nyolc nap alatt megtehettek volna. Mikor már az angol hadihajók hazai vizeken voltak, még akkor sem szűnt meg a félelem, amely az egész uton eltöltötte a herceget és ezért nem kötöttek ki egy nagy kikötőben, hanem a Szent György-csatorna egy elrejtett pontján vetettek horgonyt. Innen automobilon tettek meg az utat a legközelebbi vasuti állomáshoz és végre föllélegezve megérkeztek Londonba.

Beismerik az oláhok vereségeiket.

(Bukarestet veszély fenyegeti.)

— Távirati tudósítás. —

Bukarestből táviratozzák az „Echo“-nak: Románia fővárosától északra, a Prahova-völgy körül nagyon fontos hadműveletek folynak. Ugylátszik, ott az ellenség kettős pressziót gyakorol: a Prahova-völgyben fronttámadást intéz, amelyet előre jelez intenzív tüzérségi harcra, a baloldaltól pedig be akarják keríteni azt a frontot, amely ellen támad. Az a vonal, melyet az ellenség két oldalról támad, Azuga és Busteni között húzódik. Meg kell jegyeznünk, hogy ha az ellenség el is foglalná Bustenit, ez még mindig csak lassu haladást jelentene.

Kissé jobban nyugat felé, vagyis Campulungtól északra az ellenség már oroszokkal jött kontaktusba, akik itt a védelem nagyrészét ellátják. Az Olt balpartján, a vöröstoronyi szorosától délkeletre, a központi hatalmak csapatai már meglehetősen előrenyomultak és Spini falu közelében megverték az oláhokat, akik dél felé vonultak vissza a hegyek közé, amelyeknek magassága 500—900 méter. Új hadállásukat némileg védi a Baesti-folyó kis völgye. Ebben a régióban a helyzet igen komoly, mert Spini már 23 kilométernyire van a vöröstoronyi szorosától és ha az ellenség még jobban előrenyomul, meg fogja közelíteni Rimnik városát.

Mivel ez a város igen fontos hely és mivel a völgyek már itt sokkal nyitottabbak, a legnagyobb veszedelem északról innen fenyegeti Bukarestet. Az oláh síkság invázióját erről az oldalról mindenáron meg kell akadályozni, máskülönben Romániát katasztrófa érheti.

Az Echo-ban ezt írja Marcel Hutin: Az ellenség a Prahova-völgyben, azaz a Bukaresttől északra levő ponton határozottan kiterjesztette akcióját. A vöröstoronyi szorosától délkeletre pedig már elhagyta a Baesti-folyó régióját és innen kijutva, tovább nyomul előre a hegyes területen. A veszedelem növeli az a körülmény, hogy az oláh hegyvidéken ez a legutolsó védelmi vonal.

Királyi rendeletre Romániában megkezdtek a tizennyolc évesek sorozását. Akik a harctéri szolgálatra alkalmatlanok, azok a Vöröskeresztnél és a municiószállításnál lesznek alkalmazva. A főiskolákat és az egyetemeket ez évben nem nyitják meg és az iskolákat, internátusokat és fiúnevelő intézeteket kórházakká alakítják át.

Az Utro Rosszija jelenti, hogy a Kaukázusból jelentékeny csapatokat indítottak el Romániába az orosz csapatok megerősítésére.

A sajtóhadiszállásról jelentik: Román jelentés november 14-ről: A Moldva nyugati határán tüzérségünk elhallgattatta az ellenség tüzérségét. Taros, az Uz és a Casin völgyekben az ellenség október 29. óta szakadatlanul támad. Minden támadását véresen visszavertük és ellentámadást intéztünk. Fogságunkba jutott két tiszt, 812 ember, zsákmányoltunk 3 gépfegyvert, hadianyagot. A Putra-völgyétől Predelusiig ágyuharc. Kisebb ütközeteken kívül semmi lényegesebb nem történt. Prahova völgyében heves ágyuharc.

Dragoslavele vidékén az ellenség gyalogsággal és nehéz tüzérséggel támadott és a terep elhagyására kényszerített bennünket. Balszárnyunkon megtámadta az ellenség az Olt balpartján levő állásainkat, amelyek többször cseréltek gazdát, míg végül az ellenség újabb túlnyomó erővel előbbre jutott. Csapatunk elkeseredett harcok után kénytelenek voltak visszavonulni.

Bumbestitől délre a Cserna folyó mentén ágyuharc és gyalogsági járőrök harca. Déli arcvonal: A Duna mentén semmi újság. Dobrudzsában nincs változás.

A bolgár vezérkar jelentése november 15-én. Macedóniai front: Az egész nap folyamán a monasztiri síkságon levő állások igen heves ellenséges tüzelés alatt állottak, különösen a vasuttól keletre. Az ellenség ellentámadásai csapataink makacs ellenállásán meghiusultak. Az ellenséges csapatokat, amelyek néhány ponton állásainkba behatoltak, megsemmisítettük. Csupán egyik zászlóaljunk frontján több mint 400 holttestet számláltunk. A Cserna hajlásában élénk harcok. A bolgár német csapatok Tepautzi és Cseghel falvaktól északra levő állásokba vonultak vissza. A Moglenica fronton, a Vardar-völgyben, a Belasica-planina lábánál, a Struma fronton, eltekintve gyöngébb ágyuharcotól, nem történt fontosabb esemény. Az Égei tenger partján ellenséges felfegyverzett szállítóhajó közeledett a Deghinekere folyó torkolatához Maroritól délnyugatra és több bombát előtt a partra. Román front: A Duna mentén ágyulóvések az őrségek között. Tüzérségi tevékenység Tutrakánál és Szilisztriánál, Dobrudzsában nincs lényeges esemény. A Fekete tenger partján nyugalom.

Az oláhok visszavonulási vonala úgy a magyar területen, de különösen oláh földön, tehát az egész Trotus völgyben és a gyimesi szorosban azt árulja el, hogy az ellenség nem tud nagyobb szabású robbantási munkákat végezni. Nem mintha nem akart volna pusztítani, de úgy látszik, hogy az oláh pioniroknak nincsenek eszközeik, nem volt idejük, de legfőképp nincsenek tapasztalatai.

Hiába osztották ki az oláh tisztek közt a vezérkaruk által írt két kötetes munkát, a melynek az a címe: A világháború tapasztalatai. A mű igen jól kiválasztott esetek kapcsán egészséges következtetéseket és direktívákat tartalmaz, de úgy látszik, hogy a háború két és egy negyed esztendeje nyomtalanul ült el az oláh hadsereg fölött, noha itt a mi jó szomszédságunkban sok mindent láttak és tapasztaltak, amit a maguk hasznára fordíthattak volna. Ez nem akar guny lenni, hanem csak a tények megállapítása.

Az ojtózi szoros, az Uz völgy, a Trotus völgy, a békási és a tölgyesi szoros fölött Prezán tábornok vezetésével az oláh északi hadsereg operál. Három tényleges és egy tartalék hadosztály a háború első pillanatától kezdve, a legnagyobb erőtesztést fejt ki. Az a kifejezés, hogy az első pillana, jól megjegyzendő, mert ez a hadsereg csak egy pillanatig gondolkodott és mindent arra a sikerére bázisozott, hogy bevonul Erdélybe. Azt hitték, hogyha kijátszák egyetlen ütőkártyájukat és rárontanak, demoralizálják a mi fontunkat, akkor már be is fejezték feladatukat. A továbbiakkal már nem is törődtek és azokra

már nem is gondoltak. Minthogy az első akciójuk nem érte el a célját, a főtámadásra odadobott erők megörlődtek és pótlásról nem tudtak gondoskodni.

Az Arz hadsereg ama hadteste, amely itt áll szemben Prezán tábornok négy hadosztályával, már orosz csapatokat is talál magával szemben, amelyek a mieink előnyomulását egy kissé feltartóztatták. Az orosz vezetés elrendelte az oláh front megsűritését, de a pótlás nagyon lassu és egyáltalában nem bizonyítja azt, mintha az ellenség helyzete javulna. Ez annak a következménye, hogy ellenségünk műszaki szempontból igen alacsony nívón áll és sok tekintetben igen rosszul van felszerelve. Kevés a magas röppályájú ágyúja, a tábori tüzérségét nem tudja használni a hegységekben. Az oláhoknak Krupp ágyúik és stíriai puskájuk vannak és a municiót most Oroszország és Franciaországba kell pótolniuk. Telefonjuk ugyszólván abszolúte nincs és a földérítő szolgálatot mindössze két divízió, az úgynevezett Kosiori-lovaság és a Kalarázi-húszárság látja el.

V. Mehmed szultán

trónbeszéde.

(A török parlament megnyitása.)

— Távirati tudósítás. —

Konstantinápolyból jelentik: A parlamentet ma a kormány, az udvari, állami méltóságok, a német nagykövet és a katonai misszió főnökének jelenlétében a szultán trónbeszéddel megnyitotta.

A trónbeszéd rámutat a török hadseregnek a Dardanelláknál, Kut el Amaranál elért győzelmére és perzsi sikereire, ahol a török hadak egész Teheránig nyomultak elő. A szultán kiemelte, hogy a háborúban egyik cél Perzsia, mely minden feltételét megszerzte akadálytalan fejlődésének. A Yememben operáló és a hazával való minden összeköttetéstől elzárt csapataink Adenig vetették vissza az angolokat. A vitéz tisztjeiktől vezetett derék harcosok Tripolisban is verik az ellenséget. Megemlíti az entente szaloniki-i expedíciójának kudarcát és kiterjeszkedik Romániának a háborúba való beavatkozására, mely hála a központi hatalmak győzelmesen előrenyomuló hadseregeinek, máris nagy vereséget szenvedett. Megemlékezik a trónbeszéd a Galiciában és Dobrudzsában harcoló török csapatokról.

A kapitulációk megszüntetése után megkezdtek — mondotta a szultán — a szövetséges német kormányral a tárgyalásokat. Jogi viszonyainkat az európai nemzetközi jogkölcsonosság elveinek alapján szabályozni fogjuk. A megegyezések nemsokára szentesítve lesznek és jóváhagyás végett a parlament elé kerülhetnek. Felmondtuk a párisi és berlini szerződést is, amelyek elvileg teljesen semmissé váltak, mivel csak ürügyül szolgáltak országunk belső ügyeibe való beavatkozásra. A szövetségeseinkhez való politikai összeköttetéseink napról-napra fokozódó kölcsönös bizalommal erősödnek. Ellenségeinkkel szemben közös politikánk lesz. A háborúban a végsőkig kitartunk, egymást minden fronton kölcsönösen segítjük, amíg el nem érjük a békét, amely különös képességekkel és természeti tulajdonságokkal megáldott országaink és népeink fejlődését biztosítja. A trónbeszéd a nemzet áldozatkészségének elismerésével végződik.

Aradi hadimunkásnók között (Akik zugolódnak, mert pénzt kaptak.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A munkások lélektanára rendkívül jellemző eseményről számolunk be. Egy héttel ezelőtt „több munkásnó” aláírással panaszos levelet kapott az Aradi Közlöny szerkesztősége Aradról. A kifogástalanul megfogalmazott levélben elpanaszolták, hogy a Deák Ferenc-utcai hadiműhelyben a dolgozó munkásnóknek nem fizetik ki a miniszterium által megállapított munkadíjakat, illetve a könyvecskőjükbe a törvényes munkadíjat jegyzik be, azonban a valóságban tíz-tizenöt százalékot levonnak különböző címeken. A hozzájuk küldött eme panaszos levelet mi eljuttattuk az aradi kereskedelmi és iparkamarához, mert tudtuk, hogy az egyenruhaszállítás ellenőrzését a kereskedelmi miniszter a kamarákra bízta.

Emlékeztünk rá, hogy a képviselő házban Eszterházy Móric gróf, a sajtóban pedig Fényes László sokszor foglalkozott ezzel a kérdéssel és kimutatták, hogy a legtöbb városban a hadseregszállító egyenruha készítő vállalkozók jogtalanul vannak le kisebb-nagyobb összegeket a munkásoktól. A kereskedelmi miniszter annak idején kijelentette, hogy szigorú vizsgálatot indít ez ügyekben, ez a vizsgálat azonban még mindég késik. Időközben a sajtó megállapította, hogy Arad kivételével, ahol a kamara tényleg szigorúan ellenőrzi a miniszteri utasítások betartását, a legtöbb helyen tényleg megkárosítják a hadimunkásnókat. Ilyen előzmények után nagy érdeklődéssel vártuk a hozzájuk juttatott panaszos levél nyomán megindult gyors vizsgálat eredményét.

Az eljárás során megállapítást nyert a következő tényállás: A Deák Ferenc-utcai hadiműhelyben jelenleg ötvenen végeznek gépmunkát. A kamara közbenjárására a hadbavonultak, több gyermekkel bíró feleségeik olyan munkát kaptak, amelyet lakásukon is elvégezhetnek. Ez azért volt kívánatos, mert az otthon végzett munkaért a miniszteri utasítás értelmében tizenöt százalékkal nagyobb bért kell kapni a munkásnak. Az egyenruhákészítő vállalkozók hetenkint pontosan fizették a műhelymunkások bérét, azonban az otthonmunkásoktól darabonként tíz fillért tartottak vissza azzal az indokolással, hogy az elrontott, vagy elvesztett, esetleg ellopott anyagra kaució gyanánt felhasználhassák a visszatartott összeget. Az így egybegyűlt pénzt azután a munka teljes leszállításakor egy összegben tizedelik vissza a munkásnóknek. Mivel a miniszteri rendelet határozottan kimondja, hogy semmiféle címen sem szabad a munkástól munkadíjat visszatartani, a kamara azt kívánta a vállalkozóktól, hogy a darabonként visszatartott tíz fillért azonnal fizessék ki egy összegben a munkásnóknek. A vállalkozók készséggel tettek eleget ennek a kívánságnak és ma délutánra berendelték az otthon dolgozó munkásnókat a Deák Ferenc-utcai hadiműhelybe, hogy a levont díjakat kifizessék. A fizetésnél jelen volt a kamara kiküldöttje is. Egy-egy asszony husz-harminec koronát is kapott kézhez. A kamarai kiküldött sorra megkérdezte az asszonyoktól, hogy örünek-e a visszatartott díj gyors kifizetésének? Rendkívül meglepő, érdekes és figyelmetkeltő válaszokat kaptak.

— Nem tudjuk, hogy ki volt az a rossz lelkű teremtes, aki panaszos levelet írt. Mi egyáltalán nem panaszokdunk, meg voltunk elégedve a munkaberrel és a vállalkozók a mi beleegyezésünket vonták le a tíz fillért darabonként, mert mi azt akartuk, hogy pár hét múlva, amikor véglegesen leszámolunk, egy kis megtakarított pénzt kapjunk vissza.

— De a miniszter nem engedi meg, hogy egy krajcárt is visszatartsanak, — magyarázták az asszonyoknak.

— Hát pedig a miniszternek nincs igaza, — mondták az asszonyok — mert egy hónap múlva mink negyven-ötven koronát kaphatunk volna ki egyszerre és azon már vehetünk volna a gyerekeknek valami cipőrejt, vagy ruhának variót. A miniszternek biztosan van miből nyulni, ha cipőt akar venni, de nekünk így kell összesparagnunk egy kis pénzt, mert miak netenkint nem tudunk teretenni a kereskedelemből.

A munkásnók kívánságának természetesen nem lehetett eleget tenni és ragaszkodni kellett a visszatartott díjak azonnali kifizetéséhez, amit az asszonyok keserves arccal vettek tudomásul. Annyi bizonyos, hogy ez az eset is ritkán történik meg, amikor a munkás zugolódva fogadja, ha a megszolgált bért kifizetik neki.

H I R E K.

Berzeviczy Albert a háborús Buriáról.

— Távirati tudósítás. —

Budapestről táviratozza tudósítónk: Berzeviczy Albert ma érkezett vissza Berlinből és az újságíróknak elmondotta, hogy Apponyi Albert gróffal együtt meleg szeretettel fogadták őket Németországban. Naumann Frigyes titkos tanácsos, birodalmi gyűlési képviselő kifejezte azt a reményét, hogy előadásuk után Magyarországgal az érintkezés közvetlenebb, szorosabb és gyakoribb lesz a jövőben.

Berlini tapasztalatai alapján azt mondhatja, hogy Németország sziklaszilárdan áll minden ellenséges támadás közepette, semmiféle angol blokádnak nem kezdheti ki, hatalmas és erős a nép. Mindenütt imponáló a rend, a nyugalom és a bizakodás. A háborús Berlin a teljes önbizalom jellemzi. Németországban az élelmiszerek meglehetősen bőségben vannak, a husneműeket tengeri halakkal kellően pótolhatják. Tapasztalta azt is, hogy az illetékes német körök Wilson megválasztásának örültek, miután Hughesről nem tudhatni, mit várhatnak tőle. Kiszámíthatatlan egyéniségnek ismerték, míg Wilsonról jól tudják, hogy mit várhatnak tőle, mint elnöktől.

Hirtelen meghalt

a bécsi német nagykövet.

— Távirati tudósítás. —

Bécsből jelentik: Tschyrsky-Bögendorf Németország bécsi nagykövete ma hirtelen meghalt.

Bécsből jelentik: Tschyrsky nagykövet teljesen váratlanul hunyt el, habár régebb idő óta súlyos belső bajban szenvedett. Tizennégy nappal ezelőtt a nagykövetet meg is operálták és a kisebb műtét könnyű lefolyású volt, sok reményt nyújtott a nagykövet felgyógyulására. Ma délután azonban váratlanul egy ugynevezett érduégülés állott be, mely délután öt órára végzett áldozatával. Tschyrsky 1907. óta volt Németországnak bécsi nagykövete. Vilmos császárnak és királyunknak is bizalmi embere volt és szolgálatait mindenkor a legteljesebb elismeréssel honorálták. A háboruban hivatása magaslatán állott. Felesége, Erzsébet leánya és a nagykövetség személyzete környezetében érte a szomorú vég. Haláláról Montenuovo herceg, főudvarmester nyomban értesítette királyunkat.

Becs. Tschyrsky-Bögendorf német nagykövet haláláról Vilmos császárt és a Berlinben időző Burián bárót nyomban értesítettek.

Megnyitották a dumát.

— Távirati tudósítás. —

Pétevárról jelentik: A dumát ünnepies Thedeum után a kabinet tagjainak jelenlétében ma megnyitották.

Az orosz dumának és az államtanácsnak lengyel tagjai gyűlést tartottak, amelyen a russzofil lengyelek kijelentették, hogy a lengyel ügyet elveszítettnek tekinthetik, ha az entente hatalmak rövidesen nem bocsátják ki a lengyel manifesztumot. Az entente követek hosszasan tanácskoztak Stürmer miniszterelnökkel a lengyel kérdéssel, de eredményre nem tudtak jutni.

A Ruszkoje Szlovo azt írja, hogy a németek lengyel manifesztuma anynyira meglepte az entente diplomátákat, hogy azok még most sem tudtak felelosudni. A németek a lengyel kérdésben fényes diplomáciai győzelmet arattak különösen a semlegeseknél. Az entente diplomácia igen kényes helyzetbe került.

Burián István báró Berlinben.

— Távirati tudósítás. —

Burián István báró közös külügyminiszter ma délelőtt a tetscheni gyorsvonattal az anhalti pályaudvaron Berlinbe érkezett, ahol Larisch gróf nagykövetségi tanácsos fogadta. Burián báró az Unter den Linden levő szállójába ment s itt Hohenzollern-Schillingsfürst Godofred herceg osztrák-magyar nagykövet látogatását fogadta. A közös külügyminiszter még ma tanácskozik fog Bethmann-Hollweg birodalmi kancellárral és Jagow államtitkárral.

Burián báró közös külügyminiszter mostani berlini útja különböző folyó természetű ügy megbeszélésének szól; ilyen ügyekről Ausztria-Magyarország és Németország vezető államférfiai szükség szerint időről-időre szóbeli eszmecsereket szoktak folytatni. Ezen túlmenő fontosságot Burián báró mostani berlini időzésének nem szabad tulajdonítani. A közös külügyminiszter alkalmasint holnap este visszautazik Bécsbe.

Berlinből jelentik: Burián báró szállására, az Adlon-szállóra való megérkezése után a kancellárhoz ment, akivel a politikai folyóügyekről tanácskozott. Ez volt utazásának célja is. A tanácskozásokat a reggeli után, melyet a kancellár a külügyminiszter tiszteletére adott, folytattak.

— A baranovici-i győző kitüntetése.

Budapestről táviratozza tudósítónk: A király Freniu Kornél őrnagyot, Freniu Valér lugosi görög-keleti román püspök testvérét, a baranovici-i orosz betörés visszaverése alkalmával tanúsított hősiesség magatartásáért a hadi-éreményes Lipót-renddel és a német császár pedig a vaskereszttel tüntette ki.

— Üdvözlés az orosz fogságból. Az Aradi Közlöny ma levelet kapott Rózsahegyí Andrástól, melyben közli, hogy június 9-én orosz fogságba került, jól érzi magát, egészséges és üdvözli szüleit, rokonait és ismerőseit. Címe: Kriegsgefangener Andreas Rózsahegyí. Butki. Charkovszky in Russland.

— A Deutschland rakomány. Rotterdamból jelentik: A newporti vámigazgatóság közli, hogy a „Deutschland” német kereskedelmi tengeralattjáró által Amerikába benozott arúnak vámértéke körülbelül hetven millió korona, közte hét millió értékű arcesztészhez szükséges vegyszer és kisebb értékben dragakövek.

— **Lemondott a pénzügyi bizottság előadója.** Budapestről jelentik: Arról értesülünk, hogy *Hegedüs Loránt* országgyűlési képviselő arra kérte a kormányt és *Láng Lajos* bárót a pénzügyi bizottság elnökét, hogy mentse fel őt a pénzügyi bizottságban viselt előadói tisztje alól. Erre azért határozta el magát, mert orvosa pihenést ajánlott. A képviselő ugyanis az utóbbi időben annyira el van halmozva haditeendőkkel, hogy könnyíteni kell a munkáján. *Hegedüs* évek óta előadója a pénzügyi tárcának és a pénzügyi bizottságnak. Utódja *Antal Géza*, esetleg *Papp Géza* báró lesz.

— **A bolgár király bucsu látogatása követőnkél.** Szófiából jelentik: *Ferdinand* király tegnap este megjelent az osztrák-magyar követségi palotában *Tarnovszky Adám* gróf követnél és egy óráig időzött nála. A király személyesen nyújtotta át a grófnak a Sándor-rend nagykeresztjét, feleségének pedig a polgári érdemrend nagykeresztjét a gyémántokkal. A király elismerő szavakkal adózott a grófnő tevékenységének, amelyet a betegápolás terén tanúsított és sajnálatát fejezte ki *Tarnovszky* gróf távozására felett.

— **Halálozások.** *Váradi Méhes József* né született *Tomasek Lucia* november 14-én életének 53. évében elhunyt. Temetése 16-án délután fél 3 órakor lesz a Magyar-utca 30. számú házból. Halálát férje *váradi Méhes József* pénzügyi főtanácsos, gyermekei és előkelő rokonság gyászolja.

Molnár Lajos, máv. főmozdonyvezető november 15-én életének 44. évében elhunyt. Temetése 16-án délután 3 órakor lesz a Zimándi utcai házból.

— **Amerikalak az entente hadseregekben.** Budapestről jelentik: Amerikai beavatott helyről arról értesülünk, hogy azok az amerikaiak, akik beléptek valamely entente hadseregbe, elvesztik amerikai állampolgárságukat. Idegeneknek tekintik őket és ha visszatérnek hazájukba, újból honosítottatniok kell magukat.

— **Hangverseny a háziérezd rokkantjaiért.** Az aradi 33-ik gyalogezred zenekara, a háziérezd rokkant alapja javára *Zellner Sándor* karnagy személyes vezetés mellett folyó hó 18-án, szombaton este fél 9 órakor a „Városi kávéház”-ban jótékony célú hangversenyt rendez. Belépő-díj 1 korona. Tekintettel a jótékony célra, felülfizetések köszönettel fogadtatnak.

— **Arad — Erdélyért.** Az erdélyi falvak felépítésére újabban a következő adományok érkeztek *Kintzig János* főispán hivatalába: Aradi Első Takarékpénztár 1000, *Kremer József* és neje 1000, *Radó Gyula* és neje 500, *Ottenberg Tivadar* vezérigazgató 200, *Verbos A.* és *Fia-cég* 200, *Kornis Testvérek* 100, *Lengyel Manó* 100, *Pozsgay István dr.* és neje 100, *Kornis Odón* 50, *Róth Testvérek* 50, özv. *Kaufmann Albertné* 50 korona.

— **Az ipartestületi tartalékkórház vezetősége** a betegek és sebesültek nevében hálás köszönetet mond a kórház áldozatkész és fáradhatatlan adakozóinak, kik havonkénti adományaikkal közel két év óta támogatják a kórházat. A névsorhoz *Csokán Ernő* nevé csatlakozik, kinek bőkezű adományait különösen a súlyos betegek élvezik. A kórház vezetősége.

— **Hadjótékonyág.** A gyoroki belső állami elemi iskola III—IV. osztályának növendékei november havi gyűjtésük eredményeül 6 koronát küldtek szerkesztőségünkhöz a katonák karácsonya javára. Az összeget a kiadói hivatal rendeltetési helyére juttatja.

— **Amerika tüzetei.** Genfből jelentik: A *Goulois* értesülése szerint Amerika eddig nyolc milliárd értékű hadiszert szállított az ententének.

— **Tombola az erdélyi menekültek segélyezésére.** című hírnök helyreigazításaként jelentjük, hogy a *Simonyifalva* tombola szép sikere *Szoke Jenő* kereskedő nőjének érdeme.

— **A főváros lakóinak és élelmisze-reinek összeírása.** Budapestről jelentik: A főváros elrendelte, hogy az összes állandó lakosokat november tizenkilencedikén összeírják és a készletben levő élelmi készleteiket szintén összeszámlálják.

— **Aerovash** légnymásu mosógép gyakorlati bemutatása ma és minden esütőtök délután pont 4 órakor *Magyari Ferenc* gazdasági gép és műszaki üzletében Arad, *Zrinyi-u. 6.* Főraktár *Aerovash* légnymásu mosógép vállalat Budapest, VII. Erzsébet-körut 35. A gép ára 24 korona. 281

— **Értesítés.** *Weisz Hugó* jóhírnévű aradi fényképész haza érkezett és műtermének vezetését személyesen ismét átvette. Kéri a n. é. közönséget, hogy karácsonyra szánt fényképfelvételeiket, rövid ideig való itthon tartózkodása alatt, előjegyzés szerint eszközöljék, naponta 9—12-ig és 2—6 órák között. Telefon 211. 5917

— **Mindenki keresse fel Fischer Simon** Nagyáruházát a Szabadság-téren. Trikók, harisnyák, férfi ingek, kalapok nagy választékban, gyermek-kocsik gyári raktáron. 5628

LEGUJABB.

Erkezett reggel 3 órakor.

Orosz beismerés romániai offenzívánk sikeréről.

A sajtóhadiszállásról jelentik: Az orosz vezérkar hivatalos jelentése november 13-áról a következő: Dornavatrától délre az ellenség folytatja makacs támadásait *Holló* és *Tölgyes* vidékén. Román front: Erdélyben az ellenség a *Jiu* völgyében offenzívát kezdett és visszaszorította a román csapatokat. Elkeseredett támadások folynak. Román *Kampolung* környékén és *Orsovánál* folytatódik a harc. Dobrudzsai front: A balszárnyon csapataink déli irányban némileg előrenyomultak.

Bukarestből jelentik: Politikai körökben nagy feltűnést keltett, hogy *Ferdinánd* király hosszasan tárgyalt *Marghilománsi*. Másnap *Marghiloman* lapja a *Politique* élesen kikelt ama vádaskodás ellen, amely azt állítja, hogy *Marghiloman* és *Carp* Németország ügynökei. Politikai körökben a kabinet újraalakításáról beszélnek.

A *Kölnische Zeitung* azt írja, hogy az orosz lapok mind jobban élesebben támadják a lengyeleket és azt akarják provokálni, hogy a lengyelek tiltakozzanak a központi hatalmak eljárása ellen.

Erkezett reggel 4 órakor.

Berlin. (Hivatalos) November ötödikén Háltától nyugatra egy buvárhajónk elsüllyesztett torpedónaszádként kísért tizenkétezer tonnás szállító gőzöst.

EGYESULETI ÉLET.

(*) **A Magyarországi Munkások Rokkants és Nyugdíjgyűjtő** központi választmánya az egyület elnökének, pákai *Kölber Alajos* kocsigyárosnak hetvenedik születésnapja alkalmából november 12-én, diszülést tartott, amelyen az érdemekben gazdag elnököt, ki 24 éve vezeti az együletet, lelkesen ünnepelték. Az állami föl- adatot teljesítő munkasegélyt 1895-ban alakult, a segélyezést 1903-ban kezdte meg s azóta 4600 rokkant és 1600 árva, valamint számos özvegy segélyezésére 8.300.000 koronát fizetett

ki. A tagok 30, 34 és 40 filléres heti befizetések ellenében 10 évi tagság után bekövetkezett rokkantság esetén 8:40, 9:30, 11:30 koroná- heti segélyben részesülnek. Az egyület ezidő- szerint 205 ezer tagot, 548 fiókpenztárat, több- száz befizetőhelyet és tagcsoportot számlál s törzsvagyona meghaladja a 15 millió koronát. A hatalmas munkásjóléti intézményt közönsé- günk pártfogó figyelmébe ajánljuk.

Tudományosan megszervezett betörések. (Mérnök és bankár a vádlottak padján.)

— *Az Aradi Közlöny tudósítójától.* —

A párisi büntetőtörvényszék előtt a napok- ban egy olyan bűnügy tárgyalása kezdődött meg, amelynek előzményei olyanok, mint egy- szövevényes regény fejezetei. Vádlottakként a legjobb párisi családokból származó fiúk álla- nak a bíróság előtt, az egyik banktisztviselő, a másik mérnök. Az ügyész azzal vádolta őket, hogy körülbelül ötven betöréses lopást követ- tek el és hogy ilyen módon igen sok embert károsítottak meg nagy összegekkel. A betöré- sek elkövetése pártját ritkítja és a bűnösök jog- gal követelhetik, hogy utóőrökül tekintsék őket. Mert, amit ők cselekedtek, azt tudomá- nyosan megszervezett lopásnak kell minősí- teni, amelyet iskolázott és fölényes szellem tervelt ki és mindenféle technikai segédeszköz- legszélesebb körű felhasználásával és valóban megdöbbentő precizitással és pontossággal haj- tottak végre.

A bíróság asztala tele van mindenféle esz- közzel. Valószínűtlennek látszik, hogy ez az egész nagy apparátus, amely tudományos és az emberiség javát szolgáló kutatásokra emléke- tet, nem szolgált másra, mint betörések elkö- vetésére. Ezek a finom reszelők, furók, fogók, kések, ezek a vegyi és elektromos berendezé- sek, lombikok és üvegesövek, mind a bünt- szolgálták. A vádlottak állandóan keztyűben dolgoztak, hogy ujjlenyomatuk ne kerüljön el- őket. Felhasználtak minden tudományos műszert, amely lehetővé tette ajtókat, zárat, nesze- telen és nyomtalan felnyitását és páncél leme- zek megolvasztását. Még a Röntgen fotográfia- vivmányait is fel tudták használni éjjeli kirán- dulásaiknál. A mozi hőseinek fantáziája elha- laványul az ő cselekedeteik mellett, nem is szólva arról a hidegvérűségről és lélekjelenlét- ről, amellyel dolgoztak.

1915. augusztusában tetten érték őket, amikor a *Hausmann-Bulevardon* egy banküzletben dolgoztak. Az ablakon át a tetőre, majd egy kéményen át a bankület melletti házban egy hölgynek a lakásába jutottak, azonnal fel- találták magukat és mint egy gáztársaság hi- vatalnokai mutatkoztak be, akiknek az a fel- adatuk, hogy egy hirtelen támadt zavar okait megkeressék. Egy ideig babráltak a gázórával és aztán nyugodtan távoztak. A rendőrség kö- rülvette a házat és a betörők a szemük lát- tára kocsiba ültek és elhajtottak. A rablott dolgokat szeretők segítségével adták el és nem kevesebb, mint hét hölgyecske került ve- lük együtt a vádlottak padjára, akik vala- mennyien szépek és elegánsak, de még nincs köztük a főgazda, aki állítólag egy ismert variete csillag. Érdekes, hogy a vádlottak elő- szeretettel törtek be a város előkelőségeinél. Így többek közt de *La-Brunier* tábornoknál, *Malvy* belügyminiszternél, kétszer *Kasimir Pe- riernél*, akitől ékszert, értékpapírt és evőesz- közt laptak el, körülbelül negyvenöt ezer ko- rona értékben.

A tárgyalás több napig tart, mert igen sok tanút kell kihallgatni.

FOG- tőkesek, aranyból, platina arany és ezüst, amálzamból és a fog színével azonos porcellánból.

FOG- koronák, hidak, egész fogak, rok szálpadlás nélkül aranyból, platínából vagy orcellánból.

FOG- kövek elavoltítása, fogak leterítése és hibás fogakorok átalkítása, valamint javítása.

FOGHUZAS. Tizenhét éves fogtechnikai gyakorlatom, amely idő alatt Berlin, Lipcse, Brüsszel és Londonban, nemkülönben Amerikában a legkiválóbb fogspeciálistáknál mint asszisztens működtem, továbbá tekintve azt, hogy műtermem a mai kor legkiválóbb műszereivel van felszerelve, elég garanciát nyújtok, hogy még a legkiválóbb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessenek.

Telefon 757. szám.

JACOBI GYULA vizsg fogtechnikus Szabadság-tér 4. Bejárat Eötvös-utca 17.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Tőkét emel a Hitelbank.

— Az Aradi közlöny tudósítójától. —

A Hitelbank hivatalos közlésben jelenti be, hogy alaptőkéjét a legközelebbi időben fölemeli. A nagybank tőkeemelése fölkészülést jelent a béke idejére, de örömmel kell fogadni a tőkeszaporítást abból a nézőpontból is, hogy helyrebillenti azt az erőltetődést, mely az osztrák nagybankok legutóbbi tőkeszaporításával állott elő az osztrák tőke javára. A magyar tőkére igen nagy feladat vár a háború után, különösen a Balkánon, szükségesnek és természetesen kell tehát tartani ezt a tranzakciót, mely a magyar tőke hatalmának fejlődését és gyarapodását jelenti.

A Hitelbank elhatározásáról a következő jelentést tette közzé:

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága ma tartott ülésében elhatározta, hogy december 23-ára rendkívüli közgyűlést hív össze s indítványozni fogja, hogy az intézet alaptőkéje fölemeltesse. E tőkefölemelés mérve, időpontja és egyéb módzata tekintetében a közgyűlés elé terjesztendő indítványt az intézet igazgatósága röviddel a közgyűlés előtt megtartandó ülésében fogja megállapítani. Az alapszabályok értelmében a részvényesek a kibocsátásra kerülő új részvényekre részvénybirtokuk arányában elővételi joggal bírnak.

A Hitelbank legutóbb 1911-ben emelte föl alaptőkéjét 60 millió koronáról 80 millió koronára s ezidőszent 63 és 1/2 millió korona tartaléka van 1910-ben az intézet forgalma tizenöt milliárdot tett ki, 1915-ben pedig már meghaladta a harminc és fél milliárd koronát. Az intézetre bizott idegen tőke, mely 1910 végén 286 milliót tett ki, ma az egymilliárd koronát is meghaladja. A fiókok száma ez idő alatt 11-ről 15-re, az alifiliált intézetek száma pedig 6-ról 29-re szaporodott. Az intézet érdekkörébe tartozó vállalatok száma 1910-óta 54-ről 87-re növekedett s e vállalatoknak további 31 alvállalatuk van. Meg lehet még említeni, hogy pénzügyi körökben számítanak arra, hogy az intézet az eddig fizetett 45 korona oszálékot a folyó évben némileg növelni fogja.

SPORT.

+ **Közgyűlés.** Az Aradi korcsolyázó egyesület f. évi november hó 18-án, szombaton d. u. 5 órakor tartja meg rendes évi közgyűlését a Baross-parkban levő csarnoképületben, melyre az egyesület tagjait ez uton hívja meg az elnökség. Tárgysorozat: 1. A választmány jelentése az 1915—1916. évről. 2. Pénztári jelentés és vagyonskimutatás előterjesztése az 1915|1916. évről. 3. Számvizsgáló-bizottság jelentése. 4. Költség-előirányzat 1916—17. évre. 5. Számvizsgáló-bizottság választása. 6. Indítványok.

Új könyvek.

* **Zeneiújdonosság.** Folyó év december hó első felében jelenik meg a Nador-féle „Dátos Karácsonyi Album” LX-ik évfolyama az 1916—17. évre. A kb. 100 oldalas gyűjteményben 50 szebbnél-szebb divatos darab lesz nagyrészt énekekre és zongorára, tehát hegedűn is játszható. Lesz benne 8 magyar, 7 német katonadal a javából. 12 divatos magyar nótá Anyos, Eröss, Fráter, Kondor, Kovács, Molnár, Dr. Rély és Sas kedvelt zeneszerzőktől. A tartalmas kötet előfizetési ára füzve 6 korona, köve 8 korona, postaköltség a füzött példányokra 80 fillér, a kötött példányokra 1 K 10 fillér. Előfizetést elfogad úgy a kiadóhivatal — Nador Kálmán Budapest, IV., Károly-körút 8. — valamint bármely könyv- és zeneműkereskedés. Ajánlatos az előfizetést azonnal beküldeni, mert az album csak korlátozott példányszámban jelenik meg és könnyen megveszhet, hogy az aközött rendelő példány nélkül marad.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Aradon, 1916. november 16-án csütörtökön:

C) Bérlet. C) Bérlet.

Névtelen asszony.

Színmű 5 felvonásban.

Kezdeté 8 órakor.

A szerkesztésért felel:

Rudnyánszky Endre távollétében:

Stauber József.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közölttekért nem vállalunk felelősséget.)

Limbeck János és fia első m. kir. szab. érckoporsó gyára és temetésrendező vállalata.

váradi Méhes József p. ü. főtanácsos a legnagyobb fájdalommal egészen megtört szívvel tudatja a saját, valamint az alólírottak nevében is, forrón szeretett felejtethetlen drága jó nejének, a kiváló nő, édes anya, testvér és rokon

váradi Méhes Józsefné

szül. Tomasek Luólanak,

folyó évi november hó 14-én reggeli 5 órakor, életének 53-ik évében, hosszas szenvedés után történt gyászos kimúltát.

A felejtethetlen kedves halott földi maradványai f. é. november hó 16-án, délután 1/3 órakor fognak Magyar-utca 30. számú saját gyászházából, a róm. kath. anyaszentegyház szertartásai szerint történt beszterelés után, a felső temetőben lévő családi sírkertben örök nyugalomra helyeztetni.

Az engesztelő szent-mise áldozat a boldogult lelki üdvéért folyó évi november hó 17-én, reggeli 1/8 órakor fog a főtisztelendő minorita-atyák szentegyházában, az egek Urának bemutatattatni.

Pihenése oszndes, drága emléke áldott legyen!

Arad, 1916. november hó 14.

váradi Méhes Géza, fia. öz. Karaszek Ignácné szül. Tomasek Emma, Marosy Mózesné szül. Tomasek Paula, nővérei. Menner Richardné szül. váradi Méhes Sarolta, leánya. Tóth Beláné szül. gyulai Gábor Margit, nevelt leánya. 21

ARADI KOZLONY

1916. évi december hó 1-től új előfizetést nyitunk az Aradi Közlöny-re.

Előfizetési árak:

Helyben:

Egész évre	28 K. — fill.
Fél évre	14 „ — „
Negyed évre	7 „ — „
Egy óra	2 „ 40 „

Vidéken:

Egész évre	32 K. — fill.
Fél évre	16 „ — „
Negyed évre	8 „ — „
Egy óra	2 „ 80 „

Tessék mutatványszámot kérni.

Eötvös: Karthausi.

Limbeck János és fia első m. kir. szab. érckoporsó gyára és temetésrendező vállalata Arad.

özv. Molnár Lajosné a maga, valamint az alólírottak nevében is a legmélyebb fájdalomtól megtört szívvel tudatja a hön szeretett és felejtethetlen jó férj, illetőleg gyermek, testvér, nagybácsi és rokon

Molnár Lajos

m. a. v. főmozdonyvezetőnek

folyó évi november hó 15-én, reggeli 2 órakor, életének 44-ik, zavartalan boldog házasságának 15-ik évében, rövid szenvedés után a Mindenható bölcs rendelkezéséhez képest történt gyászos elhunytát.

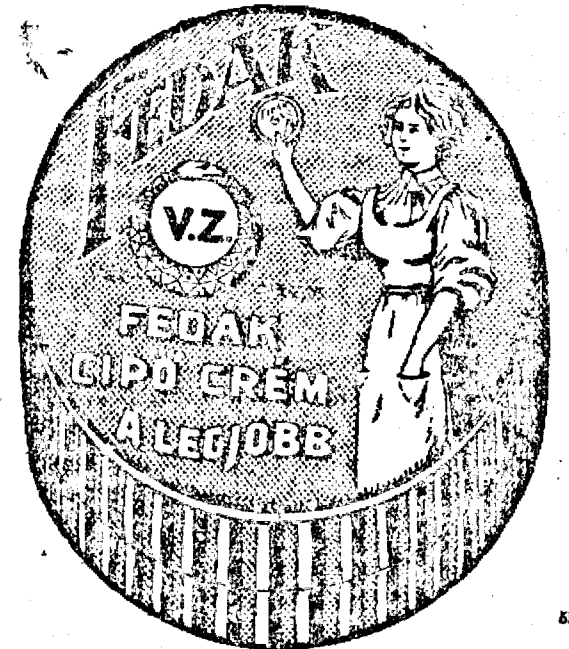
A felejtethetlen kedves halott földi maradványai november hó 16-án, délután 3 órakor fognak Zimándi-utca 5. számú gyászházából a helybeli felső temetőben lévő családi sírhelyben az örök nyugalomnak átadatni.

Az engesztelő szent-mise áldozat a boldogult lelki üdvéért folyó évi november hó 22-én reggeli 1/8 órakor fog a főtisztelendő minorita-atyák szentegyházában az egek Urának bemutatattatni.

Pihenése oszndes, drága emléke áldott legyen!

Arad, 1916. november hó 15.

Molnár Lajos és neje szül. Nagy Apollónia, Nagy Mária és neje szül. Szolinger Viktoria, szül. Nagy Mária, nagynéje Rozsa Béla és neje szül. Kreditka Emília, mint koma. Nagy Zoltán, Nagy Ilonka, Nagy Lajoska, Bagl Terike, Cservény Mancika, Rácz Janka, unokahugai és öccsei. Nagy Matyas és neje szül. Szilbeczettner Johanna, Bagl Tamás és neje szül. Nagy Rozália, öz. Rácz Beláné szül. Nagy Katalin, öz. Molnár Albertné szül. Papás Julianna, Cservény János és neje szül. Nagy Mária, sógorai és sógorai. 21

SIEMSEN

az őszi időny beálltával

FEDÁK-CIPŐKRÉM

szükségletét idejekorán beszerezni. Dacára a mai nehéz viszonyoknak, sikerült az előállításához szükséges nyersanyagokat nagy áldozatok árán csakély meenyiségben beszerezni, úgy, hogy az ebből gyártott

FEDÁK-CIPŐKRÉM a háború előtti minőségnek felel meg.

Kérjen mindenütt

Óriás FEDÁK-CIPŐKRÉMET

Egy doboz ára 50 fillér.

ECETSÁV

Garantált 66% vegyileg tiszta, étkezési célokra prima svéd áru 800 grammos üvegekben 25 üveg ládánként, próba üveg 800 gram-

mos, mely megfelel 25 liter kellemes ízű asztali ecet készítéséhez, küld utánvét mellett. Szállítási határidő 2—3 nap.

Beck Testvérek

Arad, Teleky-utca 20. szám. Saját ház. 5071.

Beck Testvérek vegyi gyár, Győr. Alapították 1900. Évi termelés 15 millió doboz.

PYRRAM

CIPŐ=KRÉM

6991

9—1916. Btz. szám.

Hirdetmény.

A battersai kir. járásbíróóság mint telekkönyvi hatóság 1916 évi október hó 30-án 4334. sz. a kelt végzésével kiküldött bizottság ezennel közli, hogy Nagybánhegyes községre, valamint Nagybánhegyesi pusztára és Kaszaper pusztára vonatkozólag az 1886: XXIX., 1889: XXXVIII. és az 1891: XVI. törvények értelmében szerkesztendő telekkönyvi betétek készítésének munkálatát folyamatba tételezni, a nevezett községben a helysrini eljárás és pedig az 1891: XVI. t.-c. 9 §-a értelmében első sorban az azonosítás 1916. évi november hó 13-án és ennek befejeztével a további bizottsági eljárás fog kezdődni.

Ennélfogva felszólítanak:

1. mindazok a kik a telekkönyvben előforduló bejegyzésekre nézve okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, hogy a bizottság előtt a kitűzött határon megkezdendő eljárás alatt jelenjenek meg és előterjesztéseiket igazoló okiratokat mutassák fel;

2. mindazok a kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, hogy a tulajdonjog telekkönyvi bekezelését a kitűzött határidőig a telekkönyvi hatósághoz intézett szabályszerű beadvány útján kiesz-

közlőik, vagy a telekkönyvi bekezelésre alkalmas okiratok alapján a telekkönyvi bejegyzés iránti kérelmeik előterjesztése végett a bizottság előtt jelenjenek meg ha pedig telekkönyvi bekezelésre alkalmas okirataik nincsenek az átírásra az 1889: XXIX. t.-c. 15—18. §-ai és az 1889: XXXVIII. t.-c. 5., 6., 7. és 9. §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak, és azokkal igényeljenek a kiküldött bizottság előtt igazolják, avagy oda hassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a bizottság előtt szóval elismerje, és a tulajdonjog bekezelésére engedélyt nyilvánítsa, mert különben jogait ez uton nem érvényesíthetik és a helyeg- és illetékengedés kedvezményétől is elesnek és;

3. azok a kiknek javára tényleg már megszűnt követelésre vonatkozó zálogjog, vagy megszűnt egyéb jog van nyilvántartásilag bejegyezve ugyancsak az ilyen bejegyzésekkel terhelte ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jogok törlesztését kérelmezzék, illetve, hogy törlesztési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött bizottság előtt jelenjenek meg, mert ellenesetben a helyeg-mentesség kedvezményétől elesnek.

Hainess Elemér,

kir. betétszerkesztő bíró.

Kemény Mihály,

betétszerkesztő tkvvezető. 5698

25097—25392—1916. kh.

Hirdetmény.

A m. kir. Ministeriumnak a papírhulladék forgalmáhozatalának korlátozásáról szóló 2833—1916. sz. rendeletét a következőkben teszem közzé:

1. §. Papírgyártással vagy papíryanagygyártással foglalkozó üzemeknek bármiféle akár új, akár ócska papíryanagy hulladékot bet- és kifizetőn csak az alábbi sz. bányák szerint szabad vásárolniok. Bármiféle akár új, akár ócska papíryanagy hulladékot papírgyártással vagy papíryanagygyártással foglalkozó üzemek részére csak az alábbi szabályok szerint szabad eladni. Akár új, akár ócska papíryanagy hulladékot egyébként, a papírgyártással és a papíryanagygyártással foglalkozó üzemek kivételével, mindenki szabadon vásárolhatja és mindenkinek szabadon eladhat. Az állami üzemekben, így különösen a m. kir. posta és a m. kir. államvasutak üzemében felgyűlemelő akár új, akár ócska papírhulladék nem esik a jelen rendelet hatálya alá.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter a jelen rendelet alól további kivételeket engedhet. Az 1. §. első bekezdésében meghatározott célokra szükséges papírhulladék beszerzésének biz. osítása és a beszerzett anyagok az ugyanott említett üzemek közötti való elosztása végett Budapesten „Papírhulladék Bizottság” alakítatik. Bej. entésre kötelezett: Mindenki, aki papírhulladékkal kereskedik és pedig tekintet nélkül arra, mekkora készletet tart birtokában (őrlésben.) Mindenki más, a kinek birtokában (őrlésben) 10.000 kilogrammnál több papírhulladék gyűlt össze. A bejelentésre kötelezettek készleteiket első ízben az 1916. évi október hó 15. napján volt állapot szerint 1916. évi október

hó 25. napjáig, azontul pedig minden hónapban a hó első napján volt állapot szerint az 1916. év október 8. napjáig bezárólag kötelesek bejelenteni. A bejelentésben kötelezett nevének (cégének) és a raktározás helyének pontos megjelölésével métermérsámban kötelesek megjelölni a birtokában levő papírhulladékmennyiséget.

Aki bármiféle papírhulladékot a jelen rendelet ellenére közforgalmu vasuton vagy hajón a 7 §-ban meghatározott helyekre való szállítás végett engedély nélkül fuvarozásra felad vagy azt engedély nélkül hajón, gépkocsin, vagy más módon a magyar szent korona országainak területéről kiszállítja, papírhulladékot a jelen rendelet ellenére szerez be, vagy ad el, készletét a jelen rendelet ellenére be nem jelenti, vagy nem a valóságnak megfelelően jelenti be, raktárkönyvét nem az előirt módon vezeti, ha a hatóság ellenőrzést meghiusítja, az, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, s hat hónapig terjedhető elzárással, és kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetettik. — Azon készlet tekintetében, amelyre nézve a kihágást elkövették, a törvény értelmében elkobvasznak van helye. Az elkobzott készlet értékének egyötöde a feljelentőt illeti, a többi része a felemlült községek levonásával a rokkant katonák segélyalapja javára fordítandó.

Arad, 1916. október 24.

Greén, főkapitány.

Használt csomagolópapíros megvételre kerestetik.

Cím a kiadóhivatalban.

7392

Intelligens leány,

aki a gyógyszerészettel foglalkozni akar, a román nyelvet is érti, helyben szüleinél lakhatik, tanuló leánynak felvétetik. Előnyben részesül az, aki németül is tud. Hajós Árpád, gyógyszertárban Arad, Andrassy-tér 22. szám.

Legfájdalmasabb tyukszemétő

is 3 nap alatt mindenki megszabadul

a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. — Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell az ANAGALLIN ezóra. Ara használati utasítással együtt 1 korona.

Poloskák

kiirtására a legalkalmasabb és teljesen csak a „Phenol-sav”-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, még a potóit is kiirtja. Ara 1 üvegnek 1 korona.

Legjobb fekete hajfestő

a „Melegen”. Egy pár perc alatt bármely haját, vagy bajuszt a legszebb

állandó fekete színre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. Ara 2 korona 40 fillér.

A fenti szerek kaphatók a készítőnél **Hajós Árpád** gyógyszertárban

ARAD, Andrassy-tér 22. sz.

Alapították 1836. évben az Aradmegyei Kórház számára.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetéseket díjat szavak szerint számítottuk.
Minden szó hirdetésért 8 fillér. Vas-tagabb netükkel 16 fillér.
A vastagabb betűkkel kívánt szavakat aláhúzással kell jelezni.
A legkisebb hirdetés ára 1 korona.
Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.
Hirdetéseket délután 1/2 óráig vesszünk fel.

Levelezés.

Uraim!

Ki levelezne viedkelyű urileánnyal tisztességes szándékból, későbbi személyes ismeretség nincs kizárva. Jelige «Vigkedő yü barna kis lány.» 5904

Barna leány

ismeretség hiányában szívesen keresi urit ember tisztességes ismerettségét. Leveleket «Mérnök» jellegre ker. 5912

Alkalmazást nyer.

Irodai leendőknél

jártas leány azonnali belépésre kerestetik. Hubert, Szabad-ág-ter 8. 5907

Deutsches Fräulein

wird zu grösseren Kindern gesucht. Im Nähen bewanderte wird beforzugt. Adresse in der Administration. 5901

Kisnőgárdó leány

boltdi szolgál azonnali alkalmazást nyerne. Krausz Paulin könyvkereskedésében, színház-épület. 5908

Szerény igényű

németkisasszonyt keresek 4 éves fiú mellé azonnali belépésre. Cim a kiadóban. 5914

Kisasszony,

aki a magyar és német irásban perfect, azonnali belépésre kerestetik. Kutányi cipőüzlet. 5889

Józan életű

és teljesen megbízható pincemestert, aki bor kezelésben jártassággal bír, azonnali belépésre keressük Személyes bemutatkozást kérünk. Sörgyár, Lippa. 5895

Szállítási üzletbe

megbízható fiatal ember kerestetik. Pollak Arnold, szállító. 5900

Alkalmazást keres.

Fiatalkorú kismama segéd

rögtön belépésre állást keres. Címeket a kiadóhivatalba ker. 5916

Nyugdíjas nő

14 éves leányaval gaz asszonyi állást keres. Vidékre is elmegy. Inkább jó bánás módra, mint nagy fizetésre reflektál. Címeket a kiadóhivatalba ker. 5903

Bejáró nő

uri házhoz ajánlkozik. Megbeszélhető Ferdinánd-utca 1/a., a házfejtelenél. 5910

Egy jobb megjelölésű

árva leány, ki a háztartás minden ágának vezetéséhez ért, ajánlkozik olyan ur házhoz, ha nem is nagy fizetésre, de jó otthonra talál. Vidékre is elmegy. Cim a kiadóban. 4001

Tisztességes,

egészséges asszony 5 hetes gyermekével szoptatás dadájak ajánlkozik. Sina-utca 1. szám. 5875

20 éves

izraelita kereskedő asszony, ki a rőfőse, nőies férfi újat szakmat ért, állást keres. Cim: Aszdóti Jenő, Fenke (Biharm.) 5890

Ingatlan.

Varjassy Lajos-utca 113. sz.

beltelkes ház eladó. Ertekezhetni lehet Faulháber Józsefnél, Elek. 5846

Magánház

négyszobás modern lakással, istállóval, esetleg teljes berendezéssel, eladó. Telefon 1157. 5882

Földmivelési palota, I. em.

eladó. Bővebbet ugyanott a házmesternél. 5594

Gyógyászat.

Tyukszem

és minden bőr-eményvedes ellen biztosan nató szer, Hehs gyógyszerész tyukszem-tapasza. A legmegbizottabb tyukszem-tapasza. A legmegbizottabb tyukszem-tapasza. A legmegbizottabb tyukszem-tapasza. Ara 80 fillér. Hehs gyógyszerész, Földmivelési palota, I. em. 12

Lakást keres.

Egy vagy két butorozott szobát konyha-, vagy fürdőszobával, keresek. Leveleket «Főhadnagy III.» jellegre a kiadóhivatalba. 5906

Kiadó lakás.

Egy vagy két kényelmesen butorozott szoba kiadó. Cim a kiadóhivatalban. 5909

2 szoba, előszobából álló irodahelyiség kiadó. Deák Ferenc-utca 42., I. em. 5885

Főtéren lévő

másodemeleti nagy utcai lakás azonnala kiadó. Bővebbet Andrássy-tér 8. szám alatt, a házmesternél.

Vétel és eladás.

Tégla

80.000 darab, jó minőségű, jutányosan eladó. Cim a kiadóban. 5905

Eladó

egy keveset használt «Puch» motorkerékpár, használatban gummiabronccsal és egy új kerekpár. Megtekinthető d. e. 10-12-ig a Marta gyár kapujánál. 5911

Peresz- vagy aszírna-szőnyeget 2x3 meter körüli nagyságban, megvételre keresek. Cim a kiadóhivatalban. 5915

Raktári mérleget

keresek bár e. Ajánlatok Rubinstein szállítóhoz küldendők. 5891

Egy főrdőkád

és öszecsukható vaságy megvételre kerestetik. Hunnia kalapszalón, Forrai-utca 3. szám. 5896

Tisztás kocsit libasírra előjegyzéseket alfogad Rothstein Mór, Szabadság-tér. 5858

Tábori dobozok,

leveles-lapok, levelek és papíráruk nagyban és kicsinyben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papírkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadság-tér 1. Telefon 308. 601

Egy alig használt egyenáramú

2 1/2 lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Vessék

a legmagasabb áron uraktól levett férfi ruhát, mindenféle egyenruhát valamint használt butort. Vidékre is megyek. Bleier Ignácz, Boczkó-utca 1. 229

Új autórhitel!

Butorok a legjobb kivitelben kaphatók, hitelre egyenlőnek kölcsön, és részletfizetésre szállítok Garal Károly bef. cég autorizálásában Aradon, Asztalos Sándor-utca 5. sz. 913

Különléte.

Használatra

keresek varrógépet. Havi díjazás megjelölésével ajánlatokat kérek Kőlcsey-utca 1. sz., S. Terecz címre. 5913

Helmet.

A legártatlanabb arcszeplő és finomító, liszad, lényes, zselés, atkás (mitesseres) arcot naponta ahányszor szükséges, gyapotröntött tojádékkal megtöröljük. Az arc rögtön csodás szép lesz, mintha valami mesés ehelet finomságu harmattal volna bevonva. Az atkák pár nap alatt elmúlnak. Ara 1 korona. Dr. Földes és Hehs piperezszappan és vegyeszeti gyára Aradon. Fuz mellett ne használjuk. 12

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvételnek a Messenger boy irodában, Deák Ferenc-utca 8. Ugyanítt kapható az „Aradi Közlöny.”

Rum-likőr

essentiák és compositiók

„RUMAROM”

50 filléres üvegekben, 2 liter finom Tea-rum készítéséhez, kereskedőnek 40% rabat áruban.

Szemő Armin

árulmányosságánál, Arad. Interuban telefon 592. sz. m

Aranyat

és Ezüstöt

legmagasabb áron vesz, vagy becserél; ugyszintén régiségeket vesz és elad

Losonczy Lajos

óras és ékszerész üzlete ARAD, Szabadság-tér. Telefon 9F4.

135 koronáért egy finom téli öltönyt.

180 koronáért egy finom téli kabátot mérték után készít

Hauptfogel Ferenc

férfi szabó mester Kazinczy-utca 5. szám.

ÉNEK

és zongoratanítónőt

keresnek katolikus nőnevelő intézetben, az állás azonnal elfoglalható. Feltételek megindulhatók a kiadóhivatalban. 5884

Matteine-féle

patkány- és egérintás

új eljárás szerint, Patkány- és egérintáshoz ajánlok patkány- és egérintó-fusz-bacilust. A XX. század legmegbizottabb patkány- és egérintő-szere, csak patkányt és egeret öl meg, emberre vagy állatra nem veszélyes, tehát mindenütt elhelyezhető.

A patkány- és egérintó-fusz bacillus ára:

1 kis adag 2-300 patkány kiirtására 6 K.

1 nagy adag 3-600 patkány kiirtására 12 K.

„Matteine”

vegyészeti laboratórium Arad, Boros Beni-tér 1. szám.

Telefon 10-45.

Két hivatalsszolga

nyerhet alkalmazást az aradi kir. jószágigazgatóságnál. Az állás mindegyike Kettő (2) korona napibérrel és havi Huszonöt (25) korona háborús segély élvezetével van összekötve. Ezenkívül egy évi szolgálat után 100 K ruhaátalányt, illetve az első évben annak megfelelő értékű egyenruhát kap és ha családja van, egy évi szolgálat után egy-egy gyermek után évi 100-100 K családi pótlékban részesül. Az állás lehetőleg azonnal elfoglalandó. Az ezen állást elnyerni óhajtok a kir. jószágigazgatóságnál (Ferdinánd-utca, Földmivelési palota, I. em., 31. ajtó) reggel 8-tól délután 2 óráig jelentkezzenek. 5909

Földbirtokosoknak

15-65 évre törlesztéses jelzálog, állami, megyei, városi és nyugdíjalappal bíró magánintézetek tisztviselői, nemkülönbön századostól felfelé katonatisztek részére

10-30 éves törlesztéses kölcsönöket folyósít

a „Budapesti Kölcsönkövetítő és Parcellázó Részvénytársaság”

Budapest, VIII., Kenyérmező-utca 6. szám. Bővebb felvilágosítást ad Bonyhád József ur megbízottunk ARAD, Kapa-utca 47. szám, csak délután 3-4 óra közt.